

UDVIKLING FOR UDVIKLINGSHÆMMEDE. NR. 1. FEB. 2010

lev
bladet

60. ÅRGANG

**Idræt som opgør med
ensomhed og isolation
– portræt af KIFU**

side 12

ANNONCE

ind- hold

- 4 Kort nyt**
- 5 Leder**
– Når forpligtelsen til at yde service bliver en handelsvare, går det galt
- 6 Specialbørnehave – eller bare børnehave?**
– Er det rimeligt med en "normalisering"?
- 9 Farvel til Småbørnstilbuddet** – Endnu et specialtilbud forsvinder
- 12 Idræt som opgør med ensomhed og isolation** – Portræt af KIFU
- 16 Ny lovgivning**
- 18 Udviklingshæmning og sociale problemer**
– Den rigtige hjælp kan være svær at give
- 22 100 udviklingshæmmede tilbydes rigtigt arbejde**
– Banebrydende projekt
- 26 Sange til sjælen** – Koncert i Roskilde Domkirke
- 29 Boganmeldelse** – Sofies nye verden
- 31 Debatten**
- 33 HANDI Forsikringservice** – Forsikringspræmier i 2011
- 34 Fremtidens LEV** – HB taler organisationsudvikling
- 41 Sundhed og velvære gennem dans**
- 42 Små skridt og store ambitioner** – LEVs projekt i Ghana
- 49 LEV nyt**
- 50 Kort nyt**

Udviklingshæmmede laver mad på plejecenter

Fra 1. maj skal fem-seks mennesker med udviklingshæmning ansættes i et beskæftigelsesprojekt på plejecentret Knud Lavard Centret i Ringsted, skriver DAGBLADET Ringsted.

Projektet hedder "Glad Mad", har kokken Søren Gericke som konsulent og går ud på, at mennesker med udviklingshæmning skal være de primære medarbejdere i plejecentrets køkken. I løbet af foråret skal de nye medarbejdere uddannes, så de – som et supplement til det centrale produktionskøkken – kan lave mad til plejecentrets beboere og de besøgende i centrets café, Café Ingeborg. Sideløbende vil TV-Glad lave en film om projektet.

Målet er dels at skabe mere liv på Knud Lavard Centret og dels at øge livskvaliteten for de personer med udviklingshæmning, som bliver ansat i projektet.

Køkkenet vil blive ledet af en kok og to ernæringsassistenter på ordinære vilkår, og kommunen har afsat en million kroner til projektet.

Nyt videnscenter en realitet

Den 1. januar 2011 blev det nye, fælles Videnscenter for Handicap og Socialpsykiatri, ViHS, etableret.

ViHS omfatter en fusion af 16 tidligere selvstændige videnscentre og -teams, som 1. januar i år ophørte som selvstændige. De handicapgrupper og arbejdsområder, primært på social- og undervisningsområdet, som videnscentre og -teams tidligere har dækket, vil være omfattet af det nye, fælles videnscenter i Servicestyrelsen.

Den primære opgave i ViHS er at udvikle, bearbejde og formidle både almen, grundlæggende samt specialiseret viden om handicapgrupper og socialpsykiatri til blandt andet pårørende, brugerorganisationer, institutioner og forvaltninger.

ViHS er inddelt i seks forskellige faglige videnteams inden for handicapgrupperne:

- Synshandicap og erhvervet døvblindhed
- Medfødt døvblindhed, multihandicap og udviklingshæmning
- Hørehandicap, ordblindhed, stammen og andre tale/sprogvanskeligheder
- Epilepsi, autisme, ADHD og hjerneskade
- Bevægehandicap og sjældne handicap
- Det socialpsykiatriske område.

ViHS får til huse i København, Århus og Aalborg.

Dyrk din tro ved hjælp af nyt computerprogram

Alle mennesker har ret til at praktisere deres tro. Det fremgår af FN's handicapkonvention. Det betyder, at også handicappede og udviklingshæmmede skal have samme rettigheder og muligheder for at bede, læse i Bibelen og gå i kirke som alle andre mennesker.

Derfor har Ellen Hessellund Mikkelsen fra Kristelig Handicapforening udarbejdet et nyt andagtsprogram, som hjælper mennesker med udviklingshæmning med at gøre brug af denne ret på egne præmisser.

"Kan de ikke på egen hånd bruge bibel og salmebog, kan de nu på deres computer både lytte til bibelvers, bønner og salmer og selv "tænde" et lys og navigere rundt i den rækkefølge, de ønsker.

Og det uden at der står en pædagog ved siden af. For da bliver andagten ikke så personlig, som et gudsførelse nødvendigvis må være," siger Ellen Hessellund Mikkelsen.

Programmet, som hedder Tid med Gud, kan købes via hjemmesiden www.tidmedgud.dk

Når forpligtelsen til at yde service bliver en handelsvare, går det galt

AF SYTTER KRISTENSEN,
LEVS LANDSFORMAND

Der har i snart mange år været en italesættelse af det sociale område, der minder om sprogbrugen i erhvervslivet.

Jeg hørte for et stykke tid siden en leder af et botilbud sige: "På min virksomhed bygger produktiviteten på høj faglig kunnen." Det er jo rigtig godt, at man i borgerens hjem tilrettelægger sine ydelser på baggrund af et højt fagligt niveau. Men med ord som "virksomhed" og "produktivitet" henledes tanken mere på produktion af en handelsvare som for eksempel møbler og tøj end på den service, som samfundet har forpligtet sig til at yde til sine borgere. Når noget er blevet sagt tilstrækkelig mange gange bliver det nemt sandheden. Og vi oplever, det er blevet legalt at opfatte den service, det offentlige yder, som en vare.

For snart mange år siden fik vi den lokale snedker til at lave vores klædeskab, et skab som indeholdt de hylder, den enkelte havde behov for. Vi fik skrædderen til at sy vores tøj, så det passede lige netop til vores krop. Men det blev med tiden alt for dyrt at få tingene speciallavet, så efterhånden forsvandt disse håndværk. Møblerne bliver i dag produceret på samleband og vores tøj syet i fjerne lande. Kvaliteten er ikke så god som tidligere, men det betyder ikke så meget, fordi vi bare køber noget nyt.

Når noget er blevet sagt tilstrækkelig mange gange bliver det nemt sandheden

I forbindelse med kommunalreformen advarede LEV og andre handicaporganisationer om risikoen for, at de mest specialiserede tilbud ville forsvinde. Dette ville betyde et stort tab af faglig viden, som det har taget generationer at opbygge. Vi blev forsikret om, at dette selvfølgelig ikke ville ske. Kommunerne forpligtede sig således til at bruge de specialiserede tilbud til de borgere, der måtte have behov for det. Og de mest specialiserede tilbud blev sikret ved, at de blev gjort landsdækkende.

Her fire år efter reformen mærker vi, at flere og flere specialiserede tilbud lukker. Forleden var det Refnæsskolen, et landsdækkende højt specialiseret tilbud til blinde med flere diagnoser herunder ofte også udviklingshæmning, der annoncerede, at de må lukke to afdelinger. Her i bladet kan

man læse om Småbørnstilbuddet, der netop er lukket. Hvorfor? Desværre ikke fordi der bliver født færre børn, som har behov for tilbuddene. Nej, årsagen er, at kommunerne ikke sender borgere til de to steder. Varen er for dyr.

Det er på høje tid, der skiftes kurs. Den service, samfundet skal yde sine borgere, bør ske ud fra hensynet til den enkelte og ikke udelukkende ud fra en handelstankegang.

Specialbørnehave – eller bare børnehave?

Guldborgsund Kommune ændrede pr. 1. januar specialbørnehaven Solsikken fra et specialtilbud til børn med handicap til et almindeligt dagtilbud. Ændringen er gennemført administrativt og betød umiddelbart, at forældrene er blevet pålagt forældrebetaling, og at de har mistet retten til gratis transport af deres børn mellem hjemmet og børnehaven. Ifølge kommunen er der ingen aktuelle planer om at ændre på det behandlingsmæssige eller pædagogiske indhold af tilbudet i Solsikken – der er udelukkende tale om en "normalisering", hvor forældrene sidestilles med alle andre forældre med børn i daginstitution, hævdes det.

ER DET IKKE KUN RIMELIGT?

Men hvis der blot er tale om en normalisering, hvor forældre til børn med handicap sidestilles med alle andre forældre – hvorfor er LEV så kritisk over for kommunens beslutning? Er det ikke kun rimeligt, at forældre til børn med handicap også pålægges forældrebetaling? Og er det ikke kun rimeligt, at de selv sørger for transporten af deres barn til og fra institutionen?

De spørgsmål vil formentlig være en refleks blandt mange – og det er da også, hvad vi i LEV er blevet mødt med i dette forløb. Men der er faktisk en række gode grunde til modstanden.

PASNING ELLER BEHANDLING

Den afgørende forskel mellem en almindelig børnehave og en specialbørnehave

er formålet med, at børnene opholder sig i børnehaven. I en almindelig børnehave handler det om pasning, mens det i en specialbørnehave er behandling og træning. Lidt forenklet kan man sige, at børnene passes i en almindelig børnehave, fordi forældrene skal kunne passe deres arbejde, studie eller lignende. Børnene i en specialbørnehave derimod er der ikke først og fremmest, fordi de skal passes – de er i specialbørnehaven, fordi de har behov for en særlig trænings- og behandlingsindsats.

I en almindelig børnehave er det forældrene, som beder om en plads – det er det principielt ikke i en specialbørnehave. Her er det de sociale myndigheder/kommunen, der, efter en individuel vurdering af det enkelte barns vanskeligheder og behov, foretager en visitation af barnet til en særlig behandlings- og træningsindsats. Dermed er der ikke tale om pasning, men om en social- og behandlingsmæssig indsats. Og behandling og træning af børn med handicap er altså ikke noget, der er brugerbetaling på i Danmark. Derfor er det vigtigt at holde fast i, at indsatsen i specialbørnehaver sker efter servicelovens § 32 – uanset om det så er i en specialgruppe i en normalbørnehave eller i en egentlig specialinstitution.

I en almindelig børnehave handler det om pasning, mens det i en specialbørnehave er behandling og træning

Guldborgsund Kommune har fra årsskiftet ændret et særligt dagtilbud – en specialbørnehave efter serviceloven – til et almindeligt dagtilbud efter dagtilbudsloven. Kommunen har gennem hele forløbet hævdet, at ændringen kun er formel. "Indholdet af tilbuddet til børnene bliver der ikke ændret på" er meldingen. Alligevel er LEV imod ændringen – men hvorfor egentlig?

RISIKO FOR AFSPECIALISERING

I LEV er vi stærkt kritiske over for Guldborgsund Kommunes "manøvre". Både på det helt korte sigt, men måske især på den lange bane. For i det øjeblik indsatsen for disse børn glider over i det almindelige dagtilbudssystem, er der en oplagt risiko for afspecialisering – og dermed, at kvaliteten af indsatsen gradvist bliver ringere og ringere. Sådant et skred er alvorligt og vil få varige konsekvenser for børnene. De her børns handicap er så alvorlige og komplekse, at man ikke kan køre efter "standardpakken".

Guldborgsund Kommune hævder, at der ikke sker ændringer i indholdet af det tilbud, børnene modtager. Men hvor længe holder sådan et løfte? Et gæt kunne være til næste gang, der skal forhandles budget. Og i den situation er børnene langt bedre beskyttet via servicelovens krav om, at kommunerne skal sørge for behandling og træning til børn med alvorlige handicap.

FLERE TIMERS TRANSPORT DAGLIGT

Det andet omdrejningspunkt i debatten har været den gratis transport af barnet til og fra specialbørnehaven. Alle andre skal jo selv sørge for, at deres barn kommer i børnehave – så hvorfor skulle det ikke gælde for forældre til børn med handicap? Her gælder dels principet om, at man ikke betaler for sociale

behandlings- og træningsindsatser i Danmark. Men den væsentligste årsag til, at transporten skal være gratis er, at den gennemsnitlige transporttid mellem hjem og specialbørnehave er lang, da der er langt færre specialbørnehaver end almindelige børnehaver. For rigtig mange forældre til børn i specialbørnehaver er transporttiderne derfor urimeligt lange – ofte flere timer dagligt. Forældre til børn i specialbørnehaver har jo ikke frit valg mellem en vifte af kommunale institutioner i lokalområdet, og det vilkår er det ikke rimeligt, at de selv skal betale regningen for.

Desværre er det ikke kun Guldborgsund Kommune, som har udset sig specialbørnehaverne som et besparelsesområde. Flere kommuner har lignende planer. Det er en bekymrende tendens, og det er ikke særligt klædeligt for kommunerne, der for blot et par år siden forsikrede os alle om, at de nok skulle tage godt vare på det specialiserede socialområde. I LEV håber vi, at den megen opmærksomhed, som sagen om Solsikken i Guldborgsund Kommune har fået, får kommunerne til at tænke sig om en ekstra gang. Ikke blot fordi denne her slags omlægninger af specialtilbud klart er i strid med serviceloven, men især fordi det ikke er værdigt – eller særligt langsigtet – for ansvarlige lokale myndigheder at udhule den vigtige og højt specialiserede indsats, som ydes i mange specialbørnehaver. En indsats som er vital for en ekstremt sårbar gruppe børn.

Sidste nyt i sagen om Solsikken i Guldborgsund

Børn med særlige behov kræver særlige tilbud

Så klart udtrykker formanden for Folketingets socialudvalg, Martin Henriksen (DF), sig om Guldborgsund Kommunens manøvre med specialbørnehaven Solsikken. Han er i det hele taget ikke imponeret af kommunens ageren i sagen

Sagen om Solsikken i Guldborgsund handler som nævnt i artiklen ovenfor om, at Guldborgsund Kommune pr. 1. januar ændrede Solsikken fra et specialtilbud til børn med handicap til et almindeligt dagtilbud.

Vi omtalte i LEV-bladets decemberudgave 2010 sagen, og den har endnu ikke fundet sin afgørelse. Forældrene, kommunen og alle andre med interesse i sagen venter spændt på de afgørelser, som Tilsynet og Det Sociale Nævn pt. arbejder på.

Både LEV og Spastikerforeningen har protesteret over kommunens beslutning og blandt andet bedt socialministeren forholde sig til sagen.

LOVÆNDRING, HVIS KOMMUNEN FÅR MEDHOLD

I januar kom formanden for Folketingets socialudvalg, Martin Henriksen også på banen i sagen. Til Folketidende, som er lokalavisen i Guldborgsund-området, har han således udtalt:

- Tanken med serviceloven har jo været, at når der er en gruppe børn med særlige behov, så skal der også være et særligt tilbud til dem. Nu må vi se, hvad Det Sociale Nævn og Tilsynet når frem til, og derfra se, om der er behov for at ændre lovgivningen.

Martin Henriksen er ikke imponeret over Guldborgsund Kommunes håndtering af sagen og kalder begrundelserne for ændringen af specialbørnehaven til et almindeligt dagtilbud for en tynd forklaring.

LEVs formand, Sytter Kristensen, er meget tilfreds med den klare udmelding fra Martin Henriksen.

- Det er dejligt, at vi nu også får opbakning fra formanden for Folketingets socialudvalg. Det har aldrig været meningen, at kommunerne skulle kunne undergrave specialbørnehaverne på denne her måde. Og det er jo også lige præcis det, Martin Henriksen understreger så klart, siger Sytter Kristensen.

Læs meget mere om sagen om Solsikken på www.lev.dk

ANNONCE

AF LASSE RYDBERG ■ FOTO: LASSE RYDBERG

Farvel til et *særligt* tilbud

Småbørnstilbuddet er udsultet til døde. Dermed er et enestående sted, hvor forældre til børn med multiple handicap kunne lære at aflæse børnenes "usynlige" signaler, forsvundet. Det er uværdigt og trist

I Københavnsområdet har der i mange år været et særligt tilbud til forældre til børn fra et halvt år til skolealderen. De fleste af børnene har multiple funktionsnedsættelser.

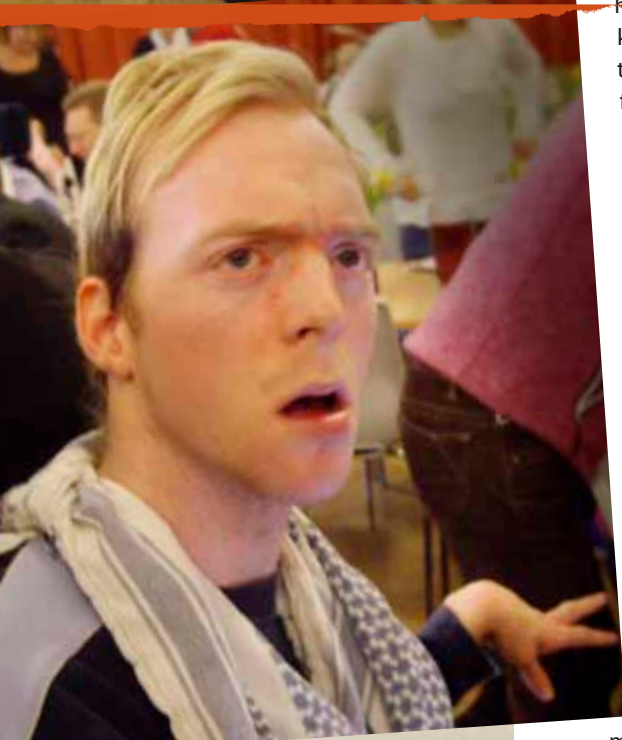
Tilbuddet har bygget på, at samhørighed og kommunikation mellem barn og forældre er afgørende for barnets udvikling. Men også at forældre til små børn med handicap kan guides til at aflæse barnets signaler og til at hjælpe det med at skabe kontakt.

Men nu er det slut. Småbørnstilbuddet lukkede og slukkede i januar. Og dermed har børn med multiple funktionsnedsættelser og deres familier mistet et enestående sted. Et sted, hvor forældre og søskende kunne få hjælp og vejledning til at forstå deres handicappede barn/ søskende. Og et sted, hvor børnene kunne udvikle sig og lære samspillet med omverdenen.

Baggrunden for lukningen af Småbørnstilbuddet er "manglende re-visitationer og nye henvisninger". Det skal forstås således, at mange af de kommuner, der tidligere gjorde det muligt for forældre til et barn med handicap at bruge tilbuddet, i de senere år er blevet meget mere tilbageholdne med at betale for dette.

Fotos fra farvel-festen. Nederst ses Birgit Kirkebæk sige farvel til et livsværk.

UNIKT TILBUD

Småbørnstilbuddet nåede at eksistere i 27 år. Det var måske det mest spændende projekt af de mange, der opstod i kølvandet på særfor sorgens udlægning.

Det helt unikke var, at man tog udgangspunkt i, at selv om børn fødes med handicap, så skal de også ses og opleves som kompetente fra fødslen, ligesom man ser på alle andre børn. Og dernæst at opdragelse handler om samspillet mellem barn og forældre. Det er i samspillet med deres nærmeste, at børn udvikler sig.

KOMMUNIKATION UNDER SÆRLIGE FORHOLD

Børn med multiple handicap er fra fødslen, ligesom andre børn, indstillet på kontakt med omgivelserne, men de har brug for særlig støtte til deres kommunikation til andre. De udtrykker sig måske anderledes end forventet, deres signaler er svagere end andre børns, og de kan være særligt sårbare og svære at trøste. Barnets ukendte eller uforståelige reaktioner kan skabe usikkerhed hos forældrene, der efterspørger: Hvordan skal de tolke barnets signaler, hvordan skal de bruge deres samvær med barnet på bedste måde? Ja, hvordan skal samværet styrkes?

Småbørnstilbuddet var et tilbud til disse forældre og deres børn. I godt 27 år har nær ved 130 børn med deres forældre og søskende deltaget. En gang hver uge i op til tre år (eller lidt mere) er forældre med deres barn og måske også dennes søskende mødt op i Småbørnstilbuddet for under vejledning af professionelle medarbejdere at være sammen med barnet og få tilbagemelding om det, der sker i samspillet mellem dem og deres barn.

Samtidig var Småbørnstilbuddet også helt specielt for de faglige medarbejdere. For dem fungerede stedet nemlig som et unikt uddannelses- og efteruddannelsessted.

FARVELFESTEN

I januar var der stor fest i Småbørnstilbuddet, en farvefest. Nedlæggelse af Småbørnstilbuddet skulle ikke ske i stilhed, slet ikke overfor de familier og medarbej-

dere "der havde været med til at opbygge tilbuddet og kvalificeret debatten om det mulige og havde bidraget til forståelsen af at forene det almene med det specielle, det teoretiske med det relationelle og det praktiske med det intuitive", som Birgit Kirkebæk sagde i sin farveltale. Den rummede en store tak og glæde over det unikke, man har udviklet sammen, men udtrykte også en ægte sorg over, at det er slut.

For det er slut. Det mærkelige er, at der ikke er taget en aktiv politisk beslutning om at lukke Småbørnstilbuddet. Formodentlig ved ingen politikere i Regionsrådet eller i kommunalbestyrelserne i Københavnsområdet, at en sådan beslutning er taget.

Jeg spørger chefen for det område i forvaltningen, Småbørnstilbuddet har været en lille del af, Kristian Mainz, hvorfor det må lukke. Han svarer, at hver deltager i tilbuddet skal visiteres af deres bopælskommune, der skal afholde udgiften. Det er den enkelte sagsbehandler, der tager beslutning om, hvorvidt kommunen vil betale for optagelse i tilbuddet eller ikke.

Det er ikke utænkeligt, at der nogle steder er en administrativ afgørelse, der dikterer sagsbehandlerens svar. Kristian Mainz gør klart, at der skal være cirka ti tilmeldte, før det økonomisk kan løbe rundt. Er der færre deltagere, må han som leder finde pengene et andet sted, ofte gennem besparelser. På et tidspunkt kan det ikke længere løbe rundt økonomisk, og dette er årsagen til Småbørnstilbuddets lukning.

FORSVAR FOR SMÅBØRNSTILBUD

Har forældre så fået andre og tilsvarende tilbud? Nej, det har de ikke. For dem er tilbuddet ikke forældet, men fjernet. Og der er ingen grund til at tro, at forældres behov for et tilbud i forhold til små børn med svære funktionsnedsættelser er blevet mindre.

Heidi Petersen, mor til en multihandicappet datter, formulerede Småbørnstilbuddets unikke kvaliteter meget præcist over for LEV-bladet i december 2008. På det tidspunkt havde de brugt tilbuddet i to år. Heidi sagde:

- Da vi startede, syntes vi, at vores lille pige intet kunne. Men i løbet af de to år, har vi fundet ud af, at hun kan en masse – man skal bare lære at se og bruge det....vi undgår også en masse frustrationer, for vi ved nu, når hun siger ja eller nej.

ANNONCE

AF LASSE RYDBERG ■ FOTO: HANS JUHL

Idræt som opgør med ensomhed og *isolation*

KIFU er en idrætsforening udelukkende for mennesker med udviklingshæmning. KIFU handler ikke bare om idræt, men også om identitet og frivilligt arbejde. KIFU er inklusion og eksklusion på samme tid

Portnerhuset til en af de mange gamle fabriksbygninger, der gemmer sig i baggården på det ydre Nørrebro i København, er klubhus for KIFU, byens eneste idrætsforening for medlemmer med udviklingshæmning.

Man kan ikke gå forkert, når man skal besøge klubben. For når man når frem til porten til baggården, mødes man af klubhusets store vinduer med sejrstrofæer, store fotos af klubbens vindende medlemmer og klubbens symboler på trøjer, flag og faner. Et selvbevidst miniklubhus, der ikke er bange for at træde i karakter.

UDLÆGNING OG ENSOMHED

KIFU, der står for Københavns Idrætsforening for Udviklingshæmmede, er netop fyldt 20 år og jeg mødes med de to personer, der var med til at etablere klubben i 1990. Dorte Mørk er i dag klubbens administrative leder, mens Ole Ansbjerg ikke har nogen daglig funktion i klubben. Hans rolle var i sin tid som nyudnævnt idrætskonsulent at sætte projektet på skinner.

Dorte Mørk fortæller, at det var en naturlig udvikling i forbindelse med udlægningen af særforsoget for 30 år siden at planlægge livet for mennesker med udviklingshæmning, så de kom til at leve "så nær det normale som muligt". Men det fik faktisk en del negative konsekvenser for mange mennesker med udviklingshæmning.

- Man skabte en række bofællesskaber i almindelige boliger og var stolte af det. Men meget hurtigt oplevede mange, som var flyttet ind i denne nye boligform, at de følte sig ensomme. Hjemmevejlederne, som besøgte og førte tilsyn med bofællesskaberne, så problemet og forsøgte at få forskellige foreninger og klubber til at åbne for denne gruppe af interesserede. Men ingen af de foreninger, man henvendte sig til, havde lyst til at tage den opgave på sig. Så måtte vi lave vores egen klub, fortæller Dorte Mørk.

HVIS INGEN VIL, SÅ KAN VI SELV

Hjemmevejlederne brugte nu noget af deres arbejdstid til at arbejde aktivt i den nye klubvirksomhed.

- For vi troede på bofællesskaberne som en rigtig måde at leve på. Det med at blive ensom, det måtte vi gøre noget ved, siger Dorte Mørk, der selv var hjemmevejleder.

ENESTÅENDE

KIFU er ikke bare Københavns eneste idrætsforening for mennesker med udviklingshæmning med lønnet personale. Klubben er ifølge Ole Ansbjerg, konsulent i Dansk Handicap Idræts-Forbund, den eneste af sin slags i hele landet. Andre steder er idræt for mennesker med udviklingshæmning organiseret på alle mulige andre måder – for eksempel som et særligt hold i en ganske almindelig idrætsforening, som enkeltintegreret medlem på et hold for ikke udviklingshæmmede eller i en klub, hvor en bred vifte af handicap er repræsenteret.

Klubvirksomheden, som den kom til at udforme sig, handlede om det, den enkelte hjemmevejleder havde at byde på. Et klubhold kunne således den ene dag spille bold for snart herefter at blive en syklub. Medlemmerne blev med andre ord helt afhængige af, hvad den enkelte medarbejder havde lyst til. Her kommer Ole Ansbjerg ind. For ham handlede det om at få kvalitet ind i klubarbejdet.

- Med kvalitet mener jeg dels målrettet træning og dels uafhængighed af det, der er ens boligliv, uanset hvad hjemmevejlederne synes. Egentlig handler fritid om frihed, siger Ole Ansbjerg.

IDENTITET

En klub har en fællesskabende identitet i form af trøjer, faner, idrætsdage, stævner, fester og kulturarrangementer. Dorte Mørk og Ole Ansbjerg er enige om, at KIFU har en meget stor klubidentitet.

For KIFUs medlemmer betyder klubbens identitet meget. Og at det er noget, som KIFU gør meget ud af, er man ikke i tvivl om, bare man nærmer sig klubben og dens medlemmer. Dorte Mørk peger på, at identiteten blandt andet knytter sig til tilhørsforhold, om at stille krav til hinanden, om at være med til at iværksætte. Og hun ser også et foreningsliv som et vigtigt og grundlæggende projekt for demokratisk livsform.

DEN SÆRLIGE IDRÆTSKLUB

Da man etablerede KIFU, mødte det modstand fra LEV, der var medarkitekt på ideen om normalisering og integrering. Hvorfor lave en idrætsklub for udviklingshæmmede? Det måtte i normaliseringens navn være en opgave for det foreningsliv, som i forvejen nød samfundets støtte. Så langt, så godt.

Men foreningslivet så ikke sig selv i den rolle, for dem var indholdet det primære, det særlige eller det hensynstagende kunne man ikke rumme. Derfor måtte KIFU opstå som noget særligt. Med idrættens discipliner som det centrale, viste det sig imidlertid, at det at have forstand på det specielle gjorde KIFU til en ægte idrætsklub.

DET FRIVILLIGE ARBEJDE

Så længe man i Danmark har varetaget omsorg, uddannelse og beskæftigelse overfor mennesker med udviklingshæmning, har grundsynet været, at det er en offentlig opgave. Hver gang der er opstået en ny ide om, hvordan man kan iværksætte nye aktiviteter for denne gruppe marginaliserede mennesker, har kravet altid været, at det er en offentlig forpligtelse og opgave. Der har aldrig i arbejdet fungeret en filantropi, som man ser indenfor andre områder med deltagelse af frivilligt arbejde, blandt andet indenfor idrætsverdenen.

Med etableringen af KIFU og lignende organisationer, kan man sige, at man for første gang inddrog det frivillige arbejde som det grundlæggende i arbejdet med mennesker med udviklingshæmning.

Og KIFUs liv og overlevelse er som andre idrætsklubbers afhængig af en stab af frivillige trænere og bestyrelsesmedlemmer. For slet ikke at glemme alle dem, som finder sig til rette som hjælpere,

der hvor der er brug for en hånd. Og der er brug for massevis af hænder. I KIFU er der cirka 25 trænere og frivillige plus dem med hænderne.

I tider, hvor der politisk sker prioriteringer i det offentlige arbejde overalt, kan det være relevant at forstå, hvordan frivillighed kan løse nogle opgaver, som ellers ikke vil blive løst. Det frivillige arbejde er ikke til for at aflaste det pædagogiske arbejde, men for at få et andet møde. Det er Dorte Mørk og Ole

Ansbjerg enige om. I KIFU er det frivillige arbejde en værdi for den enkelte, du tager noget med dig, du kvalificerer dig selv – værdien er ikke billig arbejdskraft.

Ole Ansbjerg kan ikke lade være med at reflektere over, hvordan en organisation som KIFU med kun to deltidsansatte kan bibringe så mange mennesker,

der har et særligt behov for støtte, et indholdsrigt fritidsliv. Så få medarbejdere kan fylde så meget, at man ikke opdager den drivkraft, de udgør for det frivillige arbejde.

UDVIKLINGSHÆMMEDE SOM FRIVILLIG ARBEJDSKRAFT

En organisation, der eksisterer på spillet mellem frivillig arbejdskraft og medlemmernes involvering og tilknytning, må på et tidspunkt tænke på, at frivillighed ikke knytter sig til, om man er handicappet eller ej. Dorte Mørk fortæller, at man som led i forståelsen af en idrætsforening som et demokratisk

Dorte Mørk peger på, at identiteten blandt andet knytter sig til tilhørsforhold, om at stille krav til hinanden, om at være med til at iværksætte

FÅ MERE AT VIDE

På hjemmesiden kan man se massevis af billeder og læse gode historier om de idrætsgrene, der lige nu dyrkes i klubben: Badminton, bowling, cykling, dans, fodbold, spinning/fitness, svømning og stavgang.

Læs mere om KIFU på www.kifubilleder.dk

projekt måtte tænke medlemmerne ind i dette.

- Da vi blev opmærksomme på, at langt de fleste medlemmer gerne ville løse opgaver for klubben, at de følte sig ansvarlige for klubbens liv, besluttede vi, at de skulle involveres mere. Men i stedet for at et par medlemmer skulle beskæftige sig med økonomi og jura i bestyrelsen, delte vi arbejdet, så bestyrelsen tog sig af denne opgave, og medlemmerne tog sig af klubbens udvikling, liv og virke, siger Dorte Mørk.

Det blev historien om aktivitetsudvalget. Her sidder syv medlemmer, et fra hvert af klubbens idrætsområder, der så at sige lærte sig at tage sig af klubbens indholdsmæssige virkelighed: De viser foreningen frem, tager ud og laver oplæg, sørger for formidling og deler materialer ud, medvirker til at skabe klubånd, deltager i planlægning og gennemførelse af arrangementer. Der er altid massevis af hænder, der vil være med og ved, hvad de skal gøre. Et aktivitetsudvalg, det er blevet en præstige at være medlem af.

Så nu er det er blevet medlemmerne, der tegner foreningen.

AT BLIVE SET OG FØLE SIG ANERKENDT

Idrætten er i KIFU-sammenhæng *konkurrence* som al anden idræt. Konkurrence med sig selv gennem træning og med og mod de andre ved stævner. Men at idrætten også skal ses som et værktøj, en ramme for noget, der ligger ud over fysisk og psykisk præstation, er både Dorte og Ole enige om. Egentlig handler meget for eningsarbejde om, at den enkelte søger dertil som et personligt projekt – for at blive set og føle sig anerkendt.

Nyt lovforslag slår fast, at man selv bestemmer, hvem man vil have besøg af – også selvom man bor i et botilbud

Ret til at få besøg

Socialminister Benedikte Kiær (K) er kommet med et forslag til nogle nye regler, der præciserer, hvornår der kan indføres såkaldte besøgsrestriktioner over for pårørende til beboere i eksempelvis botilbud efter serviceloven.

Formålet med lovforslaget er at slå fast, at beboere i plejehjem, botilbud og lignende selv bestemmer, hvem de vil have besøg af. Kommunen kan kun begrænse pårørendes besøg, hvis man gør brug af fællesarealer (fx TV-stue, fælleskøkken eller fællesdagligstue). I beboerens egen lejlighed eller værelse er det udelukkende beboeren selv, som kan begrænse, hvem hun vil have besøg af.

I forslaget lægges der op til, at kommunen kan indføre en besøgsrestriktion over for en pårørende, hvis vedkommende er voldelig eller truer personale eller andre beboere.

Der skal være tale om grove tilfælde, som kan gøre det utrygt for andre beboere eller personalet - og man skal fra kommunens side have forsøgt at ændre situationen med mindre drastiske midler. Forslaget siger desuden, at en besøgsrestriktion kun kan indføres af kommunalbestyrelsen – og at både beboeren i botilbuddet og den pårørende kan klage over afgørelsen.

- Med det her lovforslag kommer der ordnede forhold, og der bliver mulighed for at klage over en kommunes beslutning. Det er et klart fremskridt. Men der er stadig plads til forbedringer, siger LEVs landsformand Sytter Kristensen om forslaget.

KRITISKE YTRINGER SKAL VÆRE OK

Derfor har LEV i sit bidrag til DH's høringsvar på lovforslaget bl.a. bedt om, at det understreges tydeligere, at kritiske ytringer fra en pårørende om eksempelvis

serviceniveau ikke i sig selv kan begrunde en besøgsrestriktion. Og regelsættet skal gælde, uanset om man bor i formelt set midlertidige (§ 107) eller permanente (§ 108) boformer.

Til slut gør LEV også opmærksom på, at bøvlet med de ændrede regler om betalings-, handle- og opholdskommune, endnu engang bliver tydelige i forbindelse med forslaget. For hvilken kommunalbestyrelse er det, som skal beslutte en besøgsrestriktion? Den kommune hvor botilbuddet ligger (og hvor beboeren jo bor) eller beboerens handle- og betalingskommune?

Folketinget skal nu behandle lovforslaget, og man kan forvente, at det træder i kraft omkring sommer.

På www.lev.dk kan du læse hele lovforslaget og DH's høringsvar.

GPS til børn og unge med udviklingshæmning

Børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne kan med nyt lovforslag udstyres med en GPS

Nogle børn og unge med nedsat psykisk funktionsevne kan komme i situationer, hvor de kan være til fare for sig selv og andre – for eksempel hvis de forvilder sig ud i trafikken på egen hånd. Med et personligt alarm- eller pejlesystem som eksempelvis en GPS kan nogle af disse situationer måske undgås.

I dag er det ikke lovligt at udstyre børn i døgntilbud med en GPS, men det skal et nyt lovforslag fra socialminister Benedikte Kiær (K) lave om på. Lovforslaget gælder for "børn og unge med nedsat funktionsevne, som er anbragt på en døgninstitution eller et opholdssted, og som mangler evnen til at færdes alene i trafikken eller finde rundt steder, hvor omgivelserne kan udgøre en fare for barnet eller den unge".

Men anvendelsen af GPS skal ske med omtanke, for der er faktisk tale om magtanvendelse i forhold til børnene.

LEV påpeger i sit høringsvar til lovforslaget, at et meget begrænset antal børn kan og bør komme til at gå med en GPS, formentlig højst 50 om året. LEV skriver desuden, at det er helt afgørende, at der fastlægges en meget restriktiv linje over for hvilke børn – og under hvilke omstændigheder – denne form for magtanvendelse anvendes. Teknologi må ikke erstatte almindelig omsorg og pædagogisk indsats, og GPS må aldrig blive en genvej til besparelser i tilbuddene.

Det er vigtigt, at kommunens godkendelse af en GPS-overvågning af et barn ikke sker for en længere periode end højst nødvendigt. I det oprindelige lovforslag var der sat en grænse på otte måneder, før kommunen skulle genvurdere sin godkendelse, hvilket LEV er kritisk overfor. Børn udvikler sig hurtigt, og derfor er det vigtigt, at der

løbende tages stilling til, om GPS nu også er nødvendigt.

LEV foreslår videre, at der etableres en national overvågning af, hvor meget og hvordan kommunerne gør brug af GPS over for børn i døgntilbud. En national overvågning skal sikre, at området følges nøje, og at der gribes ind, hvis anvendelsen overstiger det begrænsede antal tilfælde, som der forventes at være.

Lovforslaget forventes at træde i kraft allerede den 1. marts. Det har været behandlet i Folketingets Socialudvalg, og her er der allerede sket en vis imødekommelse af meldingerne fra blandt andre LEV. Socialministeren har tilkendegivet, at kommunerne senest skal genvurdere en GPS-overvågning efter fire måneder, og loven vil få en såkaldt revisionsbestemmelse. Det betyder, at der skal holdes øje med, hvordan den nye lovgivning fungerer i praksis, og så skal Folketinget tage stilling til, om der er behov for ændringer.

ANNONCE

AF MIA SCHNEIDER, FULDMÆGTIG I HANDICAPENHEDEN, SERVICESTYRELSEN ■

Udviklingshæmmede kan som andre mennesker havne i sociale problemer

En ny undersøgelse viser, at ensomhed og misbrugsproblemer er blandt de sociale problemer, som mennesker med udviklingshæmning kan have. Kombinationen af et handicap og sociale problemer kan gøre det svært for fagfolk at give den rigtige hjælp.

Når mennesker med handicap har sociale problemer af den ene eller anden art, skyldes det et samspil mellem en lang række forhold. Det viser en ny undersøgelse "Handicap og sociale problemer", som Servicestyrelsen har udgivet.

Undersøgelsen viser, at der er kendskab til et bredt spektrum af sociale problemer blandt næsten alle handicapgrupper – eksempelvis ADHD, hjerneskade, autisme, udviklingshæmning og bevægelseshandicap.

De sociale problemer, der peges på i undersøgelsen, er ensomhed, problemer med rusmidler, vold og seksuelle overgreb, kriminalitet, gæld samt hjemløshed. Særligt ensomhed og social isolation fremhæves som et fremtrædende problem - og ikke mindst som en mulig forklaring på andre typer af sociale problemer.

ØGET RISIKO FOR ENSOMHED OG SOCIAL ISOLATION

En funktionsnedsættelse kan i visse tilfælde øge risikoen for, at borgere får sociale problemer. Undersøgelsen peger på, at mennesker med udviklingshæmning er særligt sårbare i forhold til at havne i social isolation. Det kan både ramme udviklingshæmmede på bopæl og i selvstændig bolig.

Sårbarheden kan blandt andet udspringe af begrænsede muligheder for at deltage i samfundet eller i sociale fællesskaber. For mennesker med udviklingshæmning, der bor i egen lejlighed, kan problemstillingen være, at der er mindre støtte til den enkelte – dermed også mindre støtte til at indgå i netværk og fællesskaber. Det kan øge risikoen for at føle sig ensom eller alene. Nogle udviklingshæmmede, der bor i selvstændig bolig og føler sig ensomme, vælger derfor at opsøge misbrugsmiljøer for på den måde at blive en del af et socialt fællesskab.

BEHOV FOR STØTTE

Borgere med både sociale problemer og et handicap er ofte i en særlig sårbar situation. Indsatsen bliver mere kompleks, og det kræver noget særligt af de fagfolk, der er tæt på målgruppen. Når mennesker, der både har et handicap

og sociale problemer, søger hjælp og støtte hos det offentlige, er der risiko for, at de relevante støttetilbud ikke er tilgængelige.

En medarbejder fra en kommunal myndighed siger i undersøgelsen om udfordringen med at håndtere både et handicap og et socialt problem på en gang: *"Hvis borgeren har et besluttet misbrugsproblem, så hører de ikke til i vores regi. For i kommunen hører psykiatri og misbrug ind under et andet regi. Men vi støder på det, fordi de mennesker, der har et handicap f.eks. hjerneskade, de kan jo også have et misbrug. Det kan give nogle problemer. I første omgang med overhovedet at finde ud af, hvor borgeren hører til. Når man har valgt at organisere systemet sådan her, så må man nogle gange bruge tid på at afklare, hvor de hører til. Om det er misbruget, der er det primære, eller det er handicapet."*

På trods af princippet om sektoransvar sker det, at mennesker med handicap bliver afvist i de almene sociale støtte- og behandlingstilbud til udsatte. Det er for eksempel meget få udviklingshæmmede misbrugere, som modtager kvalificeret behandling i det etablerede misbrugsbehandlingssystem. Misbrugscentrene modtager kun ganske få henvendelser fra udviklingshæmmede, og de har derfor et begrænset kendskab til udviklingshæmmede som målgruppe. Samtidig er alkoholbehandlere ofte skeptiske over for, om udviklingshæmmede kan drage nytte af behandlingen.

Her spiller det også ind, at der i regi af bo- eller dagtilbud kan være tiltro til, at udviklingshæmmede modtager relevant støtte og behandling. Det er dog de færreste pædagoger i disse tilbud, der ved, hvordan de skal håndtere misbrugsproblemerne.

Indsatsen over for mennesker med sammensatte problemstillinger kræver fokus på tværs af sektorer og kommunale organiseringer. For borgere med sammensatte problemer er det nødvendigt, at indsatsen skærpes ved at sikre koordinering, videndeling og helheds-tænkning.

Baggrund for undersøgelsen

Servicestyrelsen udgav i december 2010 undersøgelsen "Handicap og sociale problemer". Formålet med undersøgelsen er at skabe en bedre forståelse af og overblik over de særlige problemer, der knytter sig til at leve både med et handicap og sociale problemer. Undersøgelsen har til hensigt at pege på en række træk ved den sammensatte problemstilling – blandt andet udfordringer i forhold til kompensations-, støtte- og behandlingstilbud.

Målgruppen for undersøgelsen er mennesker med handicap og sociale problemer. Undersøgelsen er baseret på 27 kvalitative interviews med videnspersoner, som har en særlig viden om eller konkrete erfaringer med målgruppen. Videnspersonerne er fra brugerorganisationer, vidensinstitutioner, kommunale myndigheder samt kommunale og regionale tilbud på henholdsvis handicap- og udsatteområdet.

Hele undersøgelsen kan downloades på www.servicestyrelsen.dk – se under "handicap".

ANNONCE

ANNONCE

AF JONNA ANDERSEN, LEDER AF UDVIKLING OG TILSYN, CENTER FOR HANDICAP OG SOCIALPSYKIATRI SLAGELSE KOMMUNE ■ FOTO: LEVS ARKIV

100 udviklingshæmmede i Slagelse Kommune tilbydes et rigtigt arbejde

Inkludering, ligestilling og en mulighed for at bryde med lukkede værkstedsmiljøer. Men også anklager om refusionstænkning. Uanset indgangsvinkel er der tale om et banebrydende beskæftigelsespolitisk tiltag i Slagelse

Slagelse Kommune har vedtaget en beskæftigelsespolitik for borgere med et handicap eller en sindslidelse "Værdi for alle". Politikens formål er at sikre borgere med en betydelig funktionsnedsættelse et godt og meningsfuldt arbejdsliv.

Ved at tilbyde 100 førtidspensionister et job med løntilskud har Slagelse Kommune taget et vigtigt skridt mod realiseringen af politikens målsætning om inkludering og ligestilling af borgere med funktionsnedsættelser på arbejdsmarkedet.

Etableringen af de 100 nye jobs er sket i et samarbejde mellem Jobcentret

og det sociale arbejdsmarkedscenter VASAC i Slagelse. Målet er, at cirka halvdelen af de nye stillinger placeres i private virksomheder og i Slagelse Kommunes institutioner. De 100 nye stillinger er fortrinsvis blevet tilbudt borgere, som er i beskyttet beskæftigelse.

EGET VALG

Ansættelsesprocessen er sket på baggrund af en individuel konkret vurdering og en grundig samtale med den enkelte borger og dennes pårørende. Der har været gjort meget ud af at forklare, hvad tilbuddet bestod i, og at man enten kunne vælge fra eller til. Der er foreløbig 86 borgere, der har sagt

ja til at blive ansat i et job med løntilskud. Andre har valgt at forblive i beskyttet beskæftigelse.

Til den daglige understøttelse af de ansatte i job med løntilskud (skånejob) er der ansat personale fra VASAC i en funktion som mentorer. Mentorernes opgave er blandt andet at bistå borgeren med vejledning, rådgivning og støtte i et arbejdsmarkedsperspektiv.

YES, NU ER JEG FUNKTIONÆR!

Glæden er til at tage og føle på hos de borgere, der kommer ud i job med løntilskud. På VASAC fortæller personalet, at mange af borgerne føler, at det be-

skyttede værksted er alt for indelukket. De glæder sig nu til at få et rigtigt job og rigtige ansættelsesvilkår. En enkelt fejrede sin ansættelse med løntilskud hos en svineproducent med at løbe hen over gårdspladsen, mens han råbte: "Yes, nu er jeg blevet funktionær!"

Der er dog også kritiske ryster. Den lokale fagbevægelse er ikke udelte begejstret for projektet. Der har været ryster om, at projektet er ulovligt og et udtryk for refusionstænkning. Om den åbenlyse skepsis fra dele af fagbevægelsen skyldes en bekymring om, at mennesker med udviklingshæmning vil tage arbejdet fra de ordinære ansatte vides ikke. Vi er dog fortsat optimistiske og regner med, at vi gennem en konstruktiv dialog med fagbevægelsen kan skabe opbakning og forståelse omkring projektet. Vi håber at kunne nå så langt, at vi kan indgå en overenskomst, således borgerne får mulighed for at kunne organisere sig i en faglig organisation.

ANERKENDELSE AF UDVIKLINGSHÆMMEDE SOM MEDBORGERE

I et retssamfund er idealet, at alle er lige for loven, men realiseringen af dette ideal fordrer ikke kun juridisk anerkendelse, men også at samfundets institutioner, der skal sikre rettighederne, har en praksis, der støtter op om idealet. Derfor er vi i Slagelse Kommune stolte af, at vores beskæftigelsespolitik nu er blevet til mere end ord på papir. At kunne tilbyde udviklingshæmmede et job med løntilskud er ud over den arbejdsmarkeds-mæssige ligestilling også en anerkendelse af udviklingshæmmedes medborgerskab og en understøttelse af intentionerne i FN's handicapkonvention.

For det første får de ved deres ansættelse i kommunen i et ordinært job en anerkendelse af deres arbejdsressourcer. For det andet opnår de rettigheder som lønmodtagere, så som ansættelsesbrev, løn under ferie og sygdom og mere i lønposen. Rettigheder de ikke har i dag, og som vi andre tager for givet.

I Slagelse mener vi, at initiativet uden tvivl skaber værdi for alle – både for den enkelte, arbejdspladsen og samfundet som helhed!

LEV: *Godt initiativ*

LEVs landsformand ser positivt på Slagelse Kommunes arbejde med at inkludere mennesker med udviklingshæmning på arbejdsmarkedet

LEV kan som en organisation, der arbejder for, at mennesker med udviklingshæmning inkluderes i samfundet, kun være tilfreds med, at så mange som muligt får muligheden for at arbejde på det ordinære arbejdsmarked. LEVs landsformand, Sytter Kristensen, siger:

- Det er nyt, at så mange udviklingshæmmede får tilbud om job på særlige vilkår. Derfor skal vi også sikre, at der skabes rammer for en god proces for den enkelte, og at alle problemstillinger er vendt, så de personer med udviklingshæmning, der siger jatak til denne mulighed, ikke havner mellem to stole.

- For eksempel vil vi gøre vores til, at de fagretlige spørgsmål kommer på plads, og at der kan laves aftaler med fagforeningerne, så mennesker med udviklingshæmning stilles lige med andre på dette punkt.

- Desuden er det vigtigt at være opmærksom på, at der skal være mulighed for at vende tilbage til beskyttet beskæftigelse, hvis det ikke fungerer for den enkelte.

ANNONCE

EUSE

Den 10. europæiske konference om Supported Employment afholdes i dagene 15. og 16. juni 2011 på Hotel Marriott i København.

Hør om...

- Arbejde med støtte til handicappede nu og i fremtiden
- Fra passiv forsørgelse til aktiv beskæftigelse
- De økonomiske fordele ved arbejde med støtte
- Hvorfor er retten til arbejde også en menneskeret for personer med handicap
- Arbejde med støtte i de nordiske lande
- Den europæiske "værktøjskasse" om arbejde med støtte

Konferencen byder også på valget mellem 32 workshops præsenteret af fagfolk fra de europæiske lande.

Yderligere information og tilmelding på www.euse2011.org

KREDSNYT

Ekstraordinær generalforsamling i LEV Kolding

LEV Kolding kommunekreds har indkaldt til ekstraordinær generalforsamling den 14. april 2011 kl. 19.00. Generalforsamlingen finder sted på Nordhøj, Niels Bohrsvej 6, 6000 Kolding.

LEV Stevns lukker

LEV Stevns lukker som selvstændig kreds. Men den fortsætter i en fælles kommunekreds sammen med Faxe og Vordingborg. Kredsen hedder fremover LEV Faxe/Stevns/Vordingborg.

Sanse festival

**Sansefestival på Rosenkildevej
i Slagelse onsdag den 4. maj
kl. 10.00-15.30**

Snart er det igen forår, og vi er stolte af for 19. gang at kunne præsentere Sansefestivalen – den eneste festival, som er tilegnet de sværeste udviklingshæmmede. Aktiviteterne er specielt målrettede denne gruppe.

Igen i år vil der være spændende ting på programmet:

Sun Shine Band vil åbne festivalen, markedsstemning med Cirkus Bella Donna, som optræder med dværgvildsvinet Svineline, dansemusik v/ Sonny og Brian.

Du kan danse balletdans, stimulere sanserne i Sanse-tunnellen, køre tur i hestevogn, eller hvis det skal gå hurtigt få en tur i gokart – hvis du altså tør!

Desuden hoppepuder og til de modige powerjumper. Du kan støbe lys, lave din egen taskepude, blæse kæmpe sæbebobler eller besøge hånd og barfodsteltet.

I det muntre køkken kan du gøre det du ellers aldrig får lov til, nemlig smadre tallerkner! Vi kan også tilbyde teater, et besøg i hårboden og at duften til ting fra køkkenet. Vi får besøg af brandvæsnet – og, hvis vi er heldige, lægger Garderhusarnerne vejen forbi i år.

Vi planlægger mange andre spændende aktiviteter på Sansefestivalen. For information, besøg vores hjemmeside www.sansefestival.dk, hvor du også kan bestille billetter. God fornøjelse!

Foreningen Sansefestivalen

Sange til. sjælen

AF LASSE RYDBERG ■ FOTO: LASSE RYDBERG

Den største koncert nogensinde for børn og unge med multiple funktionsnedsættelser fandt sted en kold og grå januardag i Roskilde Domkirke. Det var en bevidsthedsudvidende oplevelse

En usigtbar og grå forfrossen januardag ruller den ene handicaptransport efter den anden op foran indgangen til Roskilde Domkirke. Børn og unge fra børnehaver og skoler fra store dele af Sjælland skal til koncert. Det er børn med multiple funktionsnedsættelser og uden talesprog.

Selv om man her må sidde tæt op ad scenen, som til en anden rockkoncert, så er domkirken snart fuld med omkring 200 tilhørere. De er kommet for at høre og opleve sangeren og komponisten Cathrine Lervig.

OVERGIVELSE

Kirken summer af tale og børnenes sprog, der ikke er ord, men lyde.

På den lille scene møder Cathrine Lervig sit publikum sammen med sin søn, en stor dreng der behersker slaginstrumenterne med stor dygtighed og indlevelse i morens komponerede og improviserede musik.

Lydene i kirken stilner øjeblikkelig, da Cathrine Lervig synger sit publikum velkommen, det er også den eneste tekst i koncerten. Cathrine Lervig er en sanger, der arbejder med fri improvisation med stemmen uden brug af ord.

Sangen, der bevæger sig som en stor følelse, der skifter klangfarve som en tonal regnbue, minder snart om svundne steder som Kina, snart føler man sig hensat til Grønland. Cathrine Lervig kan få sin stemme til at levere de reneste toner hentet dybt fra sjælen, toner som syn- ges ind, så man røres. Rytmen forvandler sig og banker på, man overgives.

EN REJSE I DET UKENDTE

Cathrine Lervigs stemme er et instrument langt ud over, hvad vi forestiller os er muligt. Hun er stemmen, der taler til det dybtliggende i os, der hvor sproget endnu ikke er kommet til.

Jeg sidder, så jeg kan se publikum. Der lyttes intenst, toner vækker opmærksomhed og gentages, nogle sender deres egne lyde ud i rummet, og Cathrine Lervig tager dem op og improviserer over dem. Det bliver på en måde en slags rejse i musikken, en måde at kommunikere på. Da hun synger en barokagtig sonate, slår en dreng med hænderne en moderne rytme, der er komplementær i forhold til musikken. Da hun i et nummer spiller på en fløjte, hører man et ekko af fløjten i en piges stemme, hvis udtryk ligner en engels.

Cathrine Lervigs musik kommer på intet tidspunkt til at stå alene, den udvider sig og bliver til et deltagende nærvær, med et aktivt publikum. Vi var ikke bare til koncert, vi var med.

ANNONCE

AF VIBEKE NICOLAISEN
MOR TIL UNG MAND MED ANGELMAN SYNDROM ■

SOFIES NYE VERDEN

Det er en fantastisk bog, der burde være tvangslæsning for forældre såvel som pædagoger, lærere, sundhedspersonale, sagsbehandlere og politikere

Sofies nye verden er titlen på en bog om et forældrepar's utrættelige, kærlige arbejde for ved hjælp af "Doman-metoden" at give deres handicappede datter, Sofie, de allerbedste betingelser for at udvikle sit fulde potentiale. Det siger ikke så lidt, da Sofie er diagnosticeret som svært hjerneskadet med udsigt til en fremtid som "grøntsag". Bogens undertitel indikerer det meget præcist: fra grøntsag til gymnastikpige.

Bogen er skrevet i en veloplagt, usentimental stil. Og jeg må tilstå, at den greb mig på et meget personligt plan - det var i store træk som at læse vores egen historie, hvilket skubbede til min egen bearbejdningsproces.

Der er rigtig meget inspiration at hente i Sofies nye verden. Ud over den indgående beskrivelse af Doman-metoden, beskriver Larz Thielemann flere indsatsområder (terapi) som synes fuldkomment indlysende, når man først bliver gjort opmærksom på dem. Det drejer sig blandt andet om

kosten, om valget af økologiske fødevarer og fravalget af mælkeprodukter, glutenholdige fødevarer samt alle industriforarbejdede produkter. Hvor meget det betyder, fatter man først, når man selv har prøvet det! Det drejer sig også om at lære at trække vejret på den rigtige måde for at tilføre kroppen, og ikke mindst hjernen, tilstrækkeligt med ilt, hvilket de færreste af os er rigtigt opmærksomme på.

Og det bedste af det hele: Larz lader ingen i stikken! Man kan komme i kontakt med ham via hjemmesiden www.hjernetips.dk, hvor man kan stille sine spørgsmål og/eller bede om hjælp.

Bogen kan læses som et inspirationsoplæg eller som en bekræftelse på, at det nytter at kæmpe for et bedre liv for vores handicappede børn.

Sofies nye verden - fra grøntsag til gymnastikpige

Af Larz Thielemann
Forlaget Hjernetips
Pris kr. 248,00
Forhandler: Sundebørn.dk

ANNONCE

AF ANNE BAASTRUP, FOLKETINGSMEDLEM (SF)
OG RENÉ SKAU BJÖRNSSON, FOLKETINGSMEDLEM (S)

Børn med handicap betaler prisen

Forældre, der i kærlighed fremover vælger at passe deres barn med handicap eller kritisk syge barn hjemme, får nu en alvorlig økonomisk lussing af regeringen og Dansk Folkeparti. Det står desværre klart efter, at det snævrere tænkelige flertal i Folketinget den sidste arbejdsdag i 2010 besluttede at skære 307 millioner kroner i lønkomensationen, der gives ved tabt arbejdsfortjeneste til disse familier.

Hidtil har vi i dansk handicappolitik haft en kompensationspolitik, som har været en succes, som vi kunne være stolte af! Med forslaget kaster regeringen og Dansk Folkeparti dansk handicappolitik mange år tilbage. Alle med forstand og erfaring på området siger samstemmende, at denne gode ordning nu ødelægges fuldstændigt med det forslag, som VKO-blokken har trumfet igennem.

Det loft i lønkomensation for tabt arbejdsfortjeneste, som VKO nu tvinger igennem, rammer forældre med helt almindelige indkomster. Beregninger fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd viser, at knap 70 procent af de forældre, der rammes, er forældre med mellemindkomster. Og forslaget betyder, at sygeplejersken, skraldemanden og folkeskolelæreren mister mere end 10.000 kr. om måneden og af den grund måske ikke længere har råd til at passe sit barn med handicap hjemme.

Kræftens Bekæmpelse har også været stærkt bekymret for dette forslag. I Danmark er der nemlig

cirka 150 børn, der hvert år rammes af kræft, og hvor de ofte gennemgår langvarige behandlingsforløb. I sådanne tilfælde er børnene tvunget til at blive hjemme fra daginstitution eller skolen, fordi deres immunforsvar er så svækket af sygdommen og behandlingen, at ny smitte kan være livstruende. Det er disse børn og deres forældre, der også rammes, når man som regeringen og Dansk Folkeparti vælger at lave nedskæringer på syge og svage børn.

Forslaget virker derfor ærlig talt tåbeligt og vil blive rullet tilbage af en ny S-SF regering

Det føles helt urimeligt, at en så sårbar gruppe skal betale for regeringens økonomiske fejl dispositioner og skattelettelser, der er givet til samfundets rigeste. Er det virkelig et samfund vi vil være bekendt?

Men ikke nok med at forslaget er direkte usympatisk, det kan samtidig vise sig at blive en langt dyrere løsning for det offentlige på sigt. Har forældrene ikke råd til at passe deres handicappede barn, er alternativet en døgninstitution til en helt anden og meget dyrere pris. På den måde skubber regeringen og Dansk Folkeparti blot ansvaret og en ekstra regning over til kommunerne. Forslaget virker derfor ærlig talt tåbeligt og vil blive rullet tilbage af en ny S-SF regering.

ANNONCE

Forsikringspræmier 2011

HANDI
Forsikringservice

KONTAKT

HANDI Forsikringservice på
tlf. 3635 9640 eller

email handi@lev.dk

Se også vores hjemmeside

www.handiforsikringservice.dk

Boforsikring

Som tidligere annonceret i LEV-bladet har det været umuligt at fastholde opdelingen af vores forsikringspræmier i forhold til §108 bosteder, det vil sige en opdeling på henholdsvis "bosteder hvor der er døgn-bemanding" og "øvrige bosteder".

Derfor valgte vi fra januar 2008 den løsning, at der ikke længere kunne nytegnes forsikringer til denne præmie. Dem, der havde en §108-præmie, kunne dog fortsætte med den i 2010.

Nu bliver alle disse forsikringer omtegnet ved fornyelsen i januar 2011, og præmien reguleres op til det gældende prisniveau for Boforsikringen.

PRÆMIEN PÅ BOFORSIKRINGEN FOR 2011:

Forsikringssum	Præmie
160.700 kr.	660 kr.
322.100 kr.	880 kr.
482.200 kr.	1.165 kr.
642.300 kr.	1.410 kr.

Tilvalgsdækninger til Boforsikring:

- Elskadedækning: 228 kr.
- Glas & Kumme: 317 kr.
- Afbestillingsdækning: 437 kr.

Hændelsesforsikring

Priserne for en HANDI Hændelsesforsikring ændrer sig ikke i 2011 – det vil sige, at det er samme priser som i 2010:

Sum	Præmie
125.000 kr.	728 kr.
250.000 kr.	1356 kr.
375.000 kr.	1.984 kr.
450.000 kr.	3.397 kr.

FREM TIDENS LEV

AF LASSE RYDBERG OG ARNE DITLEVSEN ■

For to år siden startede LEVs hovedbestyrelse et organisationsprojekt. Overordnet handler det om, hvad LEVs eksistensberettigelse er her i 2010'erne og om, hvor LEV er på vej hen. Her er en midtvejsstatus...

En forandret kommunal struktur, hvor det er kommunerne, der varetager forvaltningen af støtte mm. til mennesker med udviklingshæmning.

Kvalitetsudvikling i ydelser og tilbud til mennesker med udviklingshæmning er i dag næsten ikke-eksisterende.

LEVs manglende synlighed hos den almindelige befolkning.

Det var bevæggrundene for, at LEVs hovedbestyrelse (HB) i 2009 bad et konsulentfirma om at analysere LEVs "markedssituation" og organisationskultur og komme med nogle bud på, hvordan LEV kan blive gearet til nutidens udfordringer.

Den rapport har nu dannet grobund for en række debatter i HB om fremtidens LEV. Begreber som "LEVs mission" (hvorfor er LEV her), "vision" (hvor skal LEV hen), "organisation" og "synlighed" har fyldt meget i de foreløbige drøftelser om "det nye LEV". Således også på HB-mødet i januar, hvor LEV-bladet var med på en lytter.

Overordnet skulle HB arbejde med tre såkaldte pejlemærker for LEV:

- Inklusion – politik
- Kendskab til mennesker med udviklingshæmning
- Empowerment

Og de blev i den grad vendt og drejet på HB-mødet i januar.

INKLUSION - POLITIK

Vision: "Fuld inklusion for mennesker med udviklingshæmning er gennemført i Danmark i 2020."

Visionen mødte ikke egentlig modstand, men der var bekymring for, hvordan begrebet inklusion kan fortyndes og misbruges. Der blev nævnt eksempler på, at begrebet inklusion er blevet brugt om tiltag, der var direkte udtryk for besparelser og forringelser af vilkår for mennesker med udviklingshæmning.

Der var enighed om, at inklusion går ud på at tænke mennesker med udviklingshæmning ind overalt – i sundhedscentre, hospitaler, trafik m.m. Flere pegede på, at

inklusion handler om deltagelse, læring og trivsel. Inklusion er ikke at sidde bagest i klassen.

Og der var enighed om, at inklusion ikke udelukker, at menneske med udviklingshæmning også samles i mere lukkede fællesskaber, eks. festivaler.

Debatten kunne langt hen ad vejen karakteriseres ved følgende citat: "Der er mange kampe, der skal vindes i en balance mellem beskyttelse og udfordring".

KENDSKAB

Vision: Alle danskere kender og respekterer mennesker med udviklingshæmning.

Det var fra starten meget karakteristisk for debatten, at den hos samtlige HB-medlemmer blev fortællingen om deres personlige historie som forældre. Uanset at visionen synes klar, var der en vis usikkerhed om, hvordan den kan omsættes til praktisk organisatorisk og politisk arbejde. Begrebet udviklingshæmning var til debat, flere savnede en egentlig forståelse af, hvad det beskriver. Lisbeth Jensen fra ULF udtrykte det sådan: "Udviklingshæmning er et vidt begreb... der er noget jeg ikke kan, og der er noget jeg kan. Da jeg var 17 år, var der nogen, der besluttede, at jeg skulle have pension, uden at jeg fik ret til at vise, hvad jeg kunne. Systemet er ikke egnet til at have med os at gøre".

Der blev udtrykt bekymring om, at ens barn "skal være et show for samfundet". Men på den anden side blev det understreget, at synlighed er noget vigtigt, for man bliver vel næppe inkluderet, hvis man ikke er synlig, kendt og forstået. Meget af undertonen i debatten var den sårbarhed eller den evige sorg, der er knyttet til at være forælder til et barn med handicap.

Der var enighed om visionens hensigt, og hele debattens undertekst kan sammenfattes således: Rettighedsorientering.

EMPOWERMENT

Vision: Mennesker med udviklingshæmning og deres familier regnes for en væsentlig ressource i samfundet.

Der var varierende holdninger til temaet om, at mennesker med udviklingshæmning skal regnes som en ressource. Det er ikke alle, der ser sig selv så idealiseret, som det blev sagt. Til gengæld mente mange, at man skal tænke i mangfoldighed, at man kan bidrage i forskellige perspektiver.

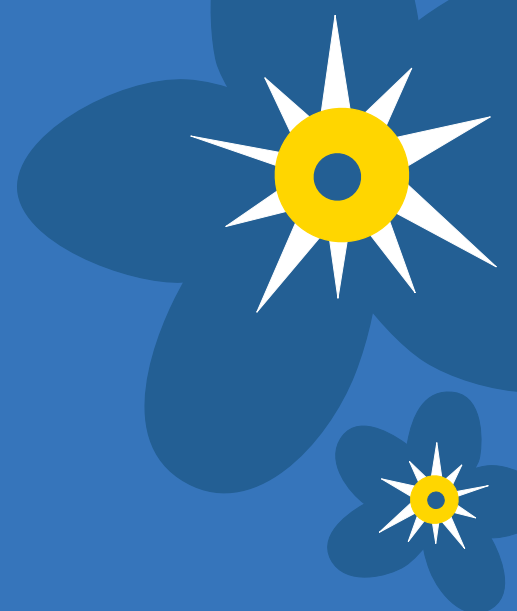
Til hver af de tre visioner var der knyttet en række måder til at realisere arbejdet med visionen på. Mange fandt det nemmere at forholde sig til disse konkrete handlemuligheder.

HB pejlede sig ind på en slags undertekst for en overordnet vision for de tre pejlemærker. En udtrykte det således: "Alle mennesker (familie og udviklingshæmmede) har drømme, forhåbninger og viden, som rummer noget, der kan bruges". Dermed var man inde på, at mennesker har værdi. Siger man, at de ikke har det, er der ikke grund til at investere i dem.

Debatten bar præg af, at alle deltagere har været vant til at kæmpe for deres barn med udviklingshæmning fra dag nummer ét. Der er samlet et enormt erfaringsmateriale i LEV, som ikke almindeligvis er aktiveret. Man talte faktisk om, at LEV skulle udvikle sig til også at blive et videnscenter.

Teksten ændrede sig mange gange under debatten og er ikke skrevet endelig færdig endnu. Men det viser noget om debatten, at den sidste foreløbige tekst blev: *Mennesker med udviklingshæmning og deres familier anerkendes som kvalitet for samfundet.*

Ifølge den foreløbige tidsplan for det videre arbejde med organisationsprojektet skal LEVs forretningsudvalg, FU, sammenfatte drøftelserne fra HB-mødet i en række konkrete anbefalinger for det videre arbejde. På næste HB-møde i maj er den fremtidige organisering i relation til årshjul, opgavefordeling og handleprogram på dagsordenen. De følgende HB-møder skal bruges til opfølgning. Hvis det videre arbejde fører til vedtægtsændringer, der skal behandles på repræsentantskabsmødet i 2012, skal disse ligge klar i slutningen af maj 2012.

NAVNET

LEVs mission var fra starten at tydeliggøre forholdene for udviklingshæmmede, og den tog da også dengang sit logo blomsten "forglemmigej". I årtierne efter foreningens start skete der en afkategorisering – mennesker med udviklingshæmning var ikke længere åndssvage eller evnesvage, de var medmennesker som alle andre. Foreningens navn "LEV" skulle derfor ikke oversættes mere til Landsforeningen Evnesvages Vel, men de tre bogstaver beholdt man. Foreningen fulgte med tiden, satte dagsordenen på ikke mindst de indre linjer, men den mistede synlighed i den almindelige befolkning. Stort set ingen ved derfor nu, hvad LEV står for.

Det er blandt andet denne "usynlighed", som den omtalte konsulentrapport giver ord, og som LEVs hovedbestyrelse med hele dette organisationsprojekt har ønsket et opgør med.

Men at ændre en organisation som LEV er en kompliceret affære. Synlighed kommer jo ikke bare med et nyt navn. Organisation og navn skal være naturlige konsekvenser af, hvad man mener, LEV fremover skal være, og hvad LEV skal arbejde med.

Som inspiration til den videre debat om fremtidens LEV kan du på næste side læse fire eksterne samarbejdspartneres syn på LEVs rolle.

Fremtidens LEV – fire samarbejdspartnere kommer med deres bud...

Anny Winther (V), borgmester i Rebild, formand for KL's social- og sundhedsudvalg

Hvad er LEVs vigtigste opgave i dag?

Vi har en stor udfordring i at få udviklet nye tilbud til mennesker med udviklingshæmning, og jeg ser LEVs opgave som at være en konstruktiv samarbejdspartner.

Hvad er LEVs vigtigste eksistensberettigelse?

At gå i dialog. Det er vigtigt, at vi får talt sammen.

Hvis du skal give LEV tre gode råd i forhold til at tackle tidens udfordringer for mennesker med udviklingshæmning og deres pårørende, hvad skal det så være?

- Den konstruktive dialog – eks. i handicapråd.
- Give plads til den udviklingshæmmedes eget valg – det frie valg.
- Få sat sig nogle realistiske mål – store visioner og mål er godt, men det er vigtigt, at det er realistiske visioner. Ellers bliver man konstant frustreret.

Anne Baastrup (SF), medlem af Folketinget for SF, handicapordfører

Hvad er LEVs vigtigste opgave i dag?

LEVs vigtigste opgave er at være udadvendt og vise mangfoldigheden i LEVs medlemsgruppe. Det er vigtigt at synliggøre, at der er en bred medlemskare. At der både er mennesker med udviklingshæmning, som har brug for en omfattende støtte, og at der er andre, som kun behøver en mindre hjælpende hånd for at håndtere tilværelsen. Det er utroligt vigtigt, at der både fokuseres på de særlige behov mennesker med udviklingshæmning har, men også de stærke sider. LEV skal vise begge sider.

Hvad er LEVs vigtigste eksistensberettigelse?

LEV skal være talerør for udviklingshæmmede og arbejde for at sikre fremtidsmuligheder og relevante tilbud for mennesker med udviklingshæmning.

Hvis du skal give LEV tre gode råd i forhold til at tackle tidens udfordringer for mennesker med udviklingshæmning og deres pårørende, hvad skal det så være?

- LEV skal fortsat kæmpe for et åbent og rummeligt arbejdsmarked. I skal vise, hvordan udviklingshæmmede har en masse positive ting at komme med, som kan berige en arbejdsplads. Og I skal være med til at fjerne fordomme og tabuer om folk, der er anderledes.
- LEV skal være med til at sikre, at der gives ordentlige tilbud til de mennesker, der har brug for særlig støtte, og at f.eks. kommunernes stramme økonomi ikke kommer til at ramme dem, som har allermindst mulighed for at sige fra.
- LEV skal hjælpe de pårørende til at håndtere livet med udviklingshæmmede familiemedlemmer, noget der både er en fantastisk læreproces, men som også til tider kan være en hård udfordring. Og LEV skal også hjælpe de pårørende til at give slip, når børnene har brug for det, så de kan udforske fremtiden på egen hånd.

Palle Simonsen (K), tidligere socialminister og formand for Det Centrale Handicapråd

Hvad er LEVs vigtigste opgave i dag?

At være et vigtigt led i den nye civilsamfundsstrategi som repræsentant for medlemmerne og det frivillige Danmark.

Hvad er LEVs vigtigste eksistensberettigelse?

At sikre de bedst tænkelige muligheder for psykisk udviklingshæmmede og deres pårørende først og fremmest i bestræbelserne på at sikre ligebehandling og ligeværd.

Hvis du skal give LEV tre gode råd i forhold til at tackle tidens udfordringer for mennesker med udviklingshæmning og deres pårørende, hvad skal det så være?

- At kæmpe for gennemførelse af principperne i FN's handicapkonvention – ikke alene centralt men i høj grad også lokalt gennem indflydelse i de kommunale handicapråd.
- At sikre den størst mulige brugerindflydelse i samfundet i almindelighed.
- At bidrage til etablering af socialøkonomiske virksomheder som f.eks. TV-Glad for derved at sikre en så normal beskæftigelse af mennesker med udviklingshæmning som muligt.
- At være med til at udvikle nye boligformer, som kan skabe størst mulig selvstændighed for mennesker med udviklingshæmning.

Marie Sonne, næstformand i SL

Hvad er LEVs vigtigste opgave i dag?

LEVs vigtigste opgave er at være "Talerør" og "Vagthund"

Hvad er LEVs vigtigste eksistensberettigelse?

LEVs vigtigste eksistensberettigelse er organisationens viden, den nære viden samt funktion som talerør og vagthund. At stå vagt om rettigheder, menneskesyn og faktorer, der i nyere tid har bibragt handicapområdet udvikling, individets rettigheder samt muligheden for at være en aktiv og accepteret del af samfundet.

Hvis du skal give LEV tre gode råd i forhold til at tackle tidens udfordringer for mennesker med udviklingshæmning og deres pårørende, hvad skal det så være?

- At være mere offensiv, mindre "pæn" (følelser gælder ikke hos magthaverne) i forhold til de politiske prioriteringers konsekvens for handicapgruppen og deres pårørende.
- Mere offensiv kamp for ordnede forhold, fastholdelse af kvalitet og service-lovens paragraffer (Hvad betyder det at vi har en kompensationslov?).
- Tal for fastholdelse af den danske velfærdsmode og styrk samarbejdet med de øvrige interessenter på området.

ANNONCE

ANNONCE

Støt dig selv · Støt udviklingshæmmede

Bliv medlem af LEV og få gratis **rådgivning, kurser og viden** om dit barns handicap, hvad du **som forælder kan gøre for at hjælpe dit barn**, og hvad du kan gøre for at **hjælpe dig selv** og andre familier med et udviklingshæmmet barn.

VI TILBYDER FØLGENDE TYPER MEDLEMSKABER:

Enkelt medlem	300 kr.	pr. år
Enkelt u. blad	175 kr.	pr. år
Parmedlem	425 kr.	pr. år
Parmedlem u. blad.....	250 kr.	pr. år
Pensionist/studerende	150 kr.	pr. år
Pensionistpar/studerendepar	225 kr.	pr. år
Pensionist/studerende u. blad.....	75 kr.	pr. år
Livsvarigt medlem	3.500 kr.	
Forening.....	800 kr.	pr. år
Guldmedlem	5.000 kr.	pr. år
Abonnement.....	300 kr.	pr. år

Du kan melde dig ind i LEV ved at ringe på tlf. 3635 9696, sende en e-mail til lev@lev.dk eller direkte fra LEVs hjemmeside www.lev.dk

ANNONCE

15 minutters dans om dagen er med til at skabe sundhed og velvære i Job- og Aktivitetscenter. Dansen er et led i LEVs SMUT-projekt

Dansens kvarter

AF SARA VAFAI-BLOM, UDVIKLINGSLEDER JAC SYDVEST ■

På Hesselager i Job- og Aktivitetscenter Sydvest i Brøndby er klokken 12.30, og frokosten er ved at være forbi. Men brugere og personale går ikke tilbage til arbejdet. I stedet toner glade danserytmer ud af højtalerne, og gulvet fyldes af veloplagte og danseglatte mennesker. Det næste kvarter kommer flere til, kørestole triller ud på dansegulvet, og rollatorer får sig en sving om. Man bliver i godt humør af at danse, man mødes på anderledes måder, og alle mennesker kan være med. Imens de dansende bliver i bedre og bedre humør, øges deres sundhed og trivsel også.

Dagens dansekvart er indført i Job og Aktivitetscenter Sydvest i forbindelse med Landsforeningen LEVs projekt om sundhed, udvikling, motion og trivsel (SMUT). Syv brugere (ressourcepersoner) har været på kursus i to dage for at lære om sund kost, forebyggelse af diabetes, motion mv. De er kommet tilbage med masser af gode ideer og gå-på-mod i forhold til at undervise

deres kolleger. Alle er enige om, at det vigtigste overhovedet er det gode humør. Det skal være sjovt at være sund, og det skal være sjovt at gå på arbejde i Job- og Aktivitetscenter Sydvest. Og dans giver godt humør og motion på én og samme tid.

Et kvart stykke kage

I SMUT-projektet har ressourcepersonerne også lært, at ikke alt, hvad der er sødt og fedt, skal forsages. Kunsten er at spise *mindre* af det. Man kan nøjes med et halvt eller et kvart stykke kage. Det er lettere at spise lidt mindre end helt at måtte sige "nej", og livet skal jo også være fuldt af dejlige ting og nydelse.

Der er mange små fif, som ressourcepersonerne har lært og underviser deres kolleger i. For eksempel skal man tænke sig om, når man kommer til en rullende trappe. "Er der mon en almindelig trappe, man kan tage i stedet?" Hvis man tænker sådan, kan man hurtigt få

motion i hverdagen, uden at det er så voldsomt besværligt.

Ressourcepersonerne syntes, at det var skønt at være på kursus. De oplever, at de har lært rigtig meget og har haft en god oplevelse sammen. I løbet af foråret skal de være med til at iværksætte endnu flere ting. Igennem SMUT-projektet skal der for eksempel komme morgen-gymnastik to gange om ugen. Projektet har også bevilget skridt-tællere, og alle, der har lyst, kan være med til en konkurrence om, hvem der kan gå flest skridt. SMUT-projektet har bevilget gavekort, som de flittigste kan vinde.

Få mere at vide om sundhed, kost og motion på www.smutprojektet.dk

Eksklusion og manglende forståelse. Det er vilkårene for mange mennesker med udviklingshæmning og deres pårørende i Ghana.

LEV er gået med i et projekt om at opbygge en stærk forældreorganisation i landet

I forbindelse med en institution for døve børn i Kofeidura, har man bygget to klasselokaler til børn med udviklingshæmning. Børnene er i alderen 8-35 år. Undervisningen består blandt andet i at lære børnene noget praktisk som for eksempel fremstilling af stoffer med tryk og perlekæder.

Tilbud til unge og voksne med udviklingshæmning er en stor mangelvare. Men der er heldigvis undtagelser som skolen SAPID. SAPID er i samarbejde med finske Abilis Foundation ved at starte et bageri, hvor mennesker med udviklingshæmning skal hjælpe til i bageriet.

Gadebørnsprojekt i hovedstaden Accra. Her kommer der også børn med udviklingshæmning.

Små skridt og store ambitioner

Det allerstørste problem for mennesker med udviklingshæmning og deres familier i Ghana er eksklusionen fra det øvrige samfund. Det er ikke ualmindeligt, at børn med udviklingshæmning gemmes væk. Deres familier kan blive betragtet med mistro – for er dette barn en straf for tidligere tiders synder? Kristne præster prædiker djævluddrivelse, de oprindelige religioner accepterer heller ikke børn, der er anderledes.

Samtidig har de øvrige handicaporganisationer svært ved at acceptere pårørende og organisationer for mennesker med udviklingshæmning, idet medlemmerne jo oftest er "raske" mennesker, der er talerør for nogle andre.

Derfor er udviklingshæmmede og deres pårørende dårligt repræsenteret i Ghana. Der mangler målrettet netværksarbejde, "speaking for themselves" træning og perspektiv. Disse områder er netop i fokus i LEVs projekt i Ghana .

DET ER MORENS SKYLD

Den manglende viden om handicapet er således stor hos ikke bare den almindelige ghaneser, men også hos forældre til børn med udviklingshæmning. Ofte får moren skylden for at have født et anderledes barn, hvorefter faren forlader familien. Social isolation og stigmatisering er følgen.

Ghana har ellers underskrevet FN's handicapkonvention og udarbejdet en "disability act" i 2006. Disability act'en er oven i købet meget ambitiøs og vidtfavende. Der står blandt andet, at regeringen skal tilbyde gratis undervisning til personer med handicap, og at der skal etableres specialskoler for personer med handicap, der på grund af deres handicap ikke kan frekventere normalskoler. Endvidere skal der i hver region etableres uddannelsesinstitutioner, som kan uddanne lærere i tegnsprog og Braille.

Men loven er langt fra slået igennem, og forældrene mangler viden om deres samfundsmæssige rettigheder og pligter i forhold til deres barn. Derfor var der behov for en landsdækkende organisation, der kunne samle de kræfter, der er i Ghana, og som kunne blive en stærk spiller i arbejdet for, at mennesker med udviklingshæmning og deres familier blev inkluderet i det ghanesiske samfund; økonomisk, socialt og politisk.

INCLUSION GHANA - LEVS PARTNER-ORGANISATION I GHANA

LEV har været med som sparringspartner og rådgiver i forbindelse med oprettelsen af paraplyorganisationen Inclusion Ghana, der nu består af 11 medlemsorganisationer, som alle arbejder for at forbedre vilkårene for mennesker med udviklingshæmning i Ghana.

Målene for LEVs nuværende projektarbejde sammen med Inclusion Ghana er:

- Kapacitetsopbygning af Inclusion Ghana for derved at kunne tale mennesker med udviklingshæmnings sag overfor nationale myndigheder – og få indflydelse på lovgivning osv.
- At forbedre medlemsorganisationernes evne til at anvende lovgivningen for mennesker med handicap og lave fortalervirksomhed overfor myndigheder på lokalt plan.
- Dannelsen af forældregrupper lokalt.

Inclusion Ghana blev formelt etableret i sommeren 2009. I oktober 2010 blev der ansat en projektleder og i december 2010 en "parent mobiliser" til etablering af forældregrupper.

Inclusion Ghana er på vej. Med den aktive og dygtige bestyrelse samt en dygtig projektledelse vil en målrettet påvirkning af myndighederne, uddannelse af og vidensdeling mellem forældrene samt samarbejde med de øvrige handicaporganisationer i Ghana resultere i, at livsvilkår og rettigheder – også for børn med udviklingshæmning og deres familier – vil forbedres i de kommende år.

SOLUND MUSIK-FESTIVAL

TIRSDAG DEN 7. JUNI · ONSDAG DEN 8. JUNI
TORSDAG DEN 9. JUNI 2011

Onsdag 08. juni: Skole- og bb. bands, Infernal, Lis Sørensen, Fede Finn & Funny Boyz, Poul Krebs, Lilholt med Copenhagen Drummers, Sigurd Barrett, Thomas Holm, Poul Halberg Powertrio, Torben Lendager med band, Seebach Show, Roger & Over, Stan Urban, Mani Spinx, The Boss, Blues Hot

Torsdag 09. juni: Skole- og bb. bands, Aqua, Kandis, De Eneste To, Alphabeat, Kim Larsen & Kjukken, Steve Cameron Gospel Show, Tue West, Anne Dorthe Michelsen, Nikolaj & Piloterne, Richard Ragnvald, Kisser & Søren, Claus & Servants, Tom Donovan, Rock Nalle trio, Nadolphy & Flegge Bach

Ret til ændringer forbeholdes

GRATIS! Tirsdag 07. juni med bla.: Johnny Madsen, De Glade Sømænd, Fede Finn på Top Charlie Tur, Die Herren, Flemming Fiol, Queen Jam, Fi Fi Dong
Tirsdagens koncerter er der fri adgang til, hvis du har købt billet til 1 - eller 2 dage.

Priser 2011

1-dagsbilletter (onsd eller torsd) 350 kr. 2-dagsbillet (onsd og torsd) 575 kr. Camping 35kr./nat Morgenmad 50kr. Indendørs overnatning 50 kr./nat

Billetsalget starter mandag den 7. Marts klokken 09.00 på telefon 86 52 55 66

(OBS!! Ved bestilling skal du have telefon nr., navn, adresse og evt. ean - nr. Og NYT! NYT! NYT! Din mailadr. PARAT!!)

Efterfølgende kan spørgsmål vedr. din bestilling - KUN!! ské på telefon 86 52 55 66, (svarer døgnet rundt). Indtil sidste indbetalingfrist den 18. marts, kan du, i begrænset omfang, ændre din bestilling på tlf. 86 52 55 66 i tidsrummet 10.30 - 12.00. Vi sender dig et fortrykt girokort. Du indbetaler det fremsendte girokort, således at girokortet er poststempelt senest den fredag den 18. Marts. **Overskrides betalingsfristerne sendes rykker. Betales rykker ikke inden 3 dage, ja, så sælges billetterne til anden side.**

HUSK at du igen i år har mulighed for at købe – og sælge billetter: www.solundfestivalen.dk (gå i forum og opret profil)

SMÅ ANNONCER

SMÅ ANNONCER

SMÅ ANNONCER

ANNONCE

Støt LEV

Et stærkt LEV afhænger af bidrag fra private og virksomheder

Du kan støtte Landsforeningen LEV ved at give bidrag. Alle bidrag er velkomne. I 2011 vil bidrag, der tilgår Landsforeningen LEV, blive brugt til at støtte rejser samt efterskole- og højskoleophold for mennesker med udviklingshæmning.

Når du giver et bidrag til LEV, er du samtidig med til at sikre, at LEV stadig har status af at være godkendt i henhold til ligningslovens § 8 A, og 12 stk. 3. Det betyder blandt andet, at LEV i stor udstrækning kan få momskompensation, samt at du som bidragsyder, ud fra nedennævnte regler, kan få fradrag for det bidrag, du giver.

På LEVs hjemmeside under bjælken "Støt LEV" kan du enten vælge at støtte med et engangsbidrag eller med et fast årligt bidrag.

Få fradrag for dit bidrag

Bidrag over 500 kr. er fradragsberettigede på selvangivelsen. Bidrag kan ydes i én portion eller flere gange over et år, det samlede bidrag givet indenfor et år minus 500 kr. kan fratrækkes. Der kan maksimalt fratrækkes kr. 14.000 pr. år. (Fra 2012 er der fradrag fra 1. krone)

Begrænsningen i beløbets størrelse gælder for hver af ægtefællers bidrag, og et uudnyttet fradrag kan ikke overføres mellem ægtefællerne.

Såfremt man ønsker fradrag for bidraget, skal der oplyses cpr.-nr. ved indbetalingen, således at Landsforeningen LEV kan indberette det indbetalte beløb til SKAT. Bidragsyder er selv ansvarlig for, at det korrekte beløb er opgivet på selvangivelsen.

Hjælp os med at gøre LEV til en bedre og mere effektiv forening

LEV's indsats over for medlemmerne skal naturligvis være god og effektiv. Og den skal i så høj grad som muligt tage udgangspunkt i medlemmernes behov. Derfor er vi i gang med at indsamle information om vores medlemmer - dels i form af en opdatering af, hvad man kan kalde basisoplysninger, men også om, hvad vores medlemmer er optaget af.

Informationerne vil hjælpe både den landsdækkende indsats, men de vil også give vores lokale kredsfolk vigtig viden om medlemmerne, som de laver arrangementer for. I sidste ende skulle informationerne meget gerne bidrage til, at man får mere ud af medlemskabet.

Et enkelt eksempel på en nyttig og praktisk information er e-mail adresser. En opdateret e-mail-adressebase vil kunne give meget bedre muligheder for at informere medlemmerne hurtigt - såvel lokalt som på landsplan. Men den vil også give mulighed for at spørge medlemmerne, for eksempel om, hvad oplevelserne er af en offentlig serviceydelse, behovet for et lokalt arrangement om et givet emne osv.

Man kan give os informationer på to måder.

- Man kan gå ind på www.lev.dk/medlemsundersogelse.aspx og udfylde spørgeskemaet. Herfra kan man sende spørgeskemaet til os elektronisk. Det er en simpel måde at gøre det på. Hvis man har behov for hjælp til at udfylde skemaet kan man kontakte Morten Schjerbech Wallach på msw@lev.dk eller på tlf. 4016 3458 i LEV's åbningstider.
- Den anden måde er at kontakte Morten og få skemaet tilsendt, enten i en kuvert eller pr. mail.

Vi håber, at medlemmerne vil hjælpe os med at indsamle disse informationer. Det vil kun tage nogle få minutter.

På forhånd tak

Medlemsundersøgelse

Center for handicap og bevægelsesfremme

På Syddansk Universitet er der oprettet et Center for Handicap og Bevægelsesfremme ved Institut for Idræt og Biomekanik.

Det generelle formål med centret er først og fremmest at skabe vidensgrundlag for udvikling af tilpasset idræts- og fysisk aktivitetsdeltagelse for mennesker med handicap med særlig henblik på sundhedsfremme, herunder stimulere politikker og fremme behandlings- og pædagogiske praksisser på området.

Der er allerede en række forsknings- og udviklingsprojekter i støbeskeen, blandt andet et om "tilpasset fysisk aktivitet for personer med psykisk udviklingshæmning – et socialt udviklingsprojekt".

Etableringen af centeret er mulig gjort takket være en basisbevilling fra Bevica Fonden på fem millioner kroner for perioden 2011-14.

Hjemmeside fortæller om tilgængelighed til uddannelse

Hvad skal man som underviser være særligt opmærksom på, hvis man har en elev med en funktionsnedsættelse i klassen? Hvad kan man som bruger forvente sig af uddannelsesinstitutionen? Hvilke hjælpemidler kan man bruge i undervisningen af børn, unge og voksne med funktionsnedsættelser? Alt det og meget mere beskæftiger hjemmesiden <http://tilgaengelighed.emu.dk> sig med. Hjemmesiden er en del af "EMU, Danmarks undervisningsportal", som hører under Undervisningsministeriet.

Portalen, der netop er blevet relanceret, rummer og formidler den samlede aktuelle viden om tilgængelighed inden for alle områder af uddannelsessystemet: grundskolen, gymnasiale uddannelser, AMU- og erhvervsuddannelser, videregående uddannelser, voksenuddannelser samt specialundervisning for voksne.

Tilgængelighed til uddannelse på emu.dk giver et overblik over området og viser vej til internettets mange øvrige ressourcer om tilgængelighed. Portalen henvender sig til fagpersoner, brugere og pårørende.

Hvor skal vi hen, far?
Af Jean-Louis Fournier
Forlaget Arvids

Hvor skal vi hen, far?

Den franske forfatter og humorist, Jean-Louis Fournier, er far til to stærkt handicappede sønner. Han skriver i bogen "Hvor skal vi hen, far" for første gang om sine to drenge. Bogen er ikke en lang traumatisk lidelseshistorie, men en ironisk fortælling om en mands svære skæbne. Fournier skriver blandt andet:

Indtil i dag har jeg aldrig fortalt om mine to drenge. Hvorfor egentlig ikke? Skammede jeg mig? Var jeg bange for at vække medlidenhed? Lidt af det hele. Uanset hvad, så tror jeg, at det mest var for at slippe for følgende farlige spørgsmål: "Hvad laver dine børn?"

Tiden iler, verdens ende er nær, jeg går støvets gang, og jeg har besluttet at skrive en bog til jer. For at I ikke skal blive glemt, for at I ikke skal være et foto på et invalidekort. For at jeg kan skrive ting, som jeg aldrig har sagt højt. Ting jeg har fortrudt, måske. Jeg har ikke været en god far. Tit kunne jeg slet ikke holde jer ud. Det var ikke let at elske jer. Det krævede en engels tålmodighed at være sammen med jer, og jeg er ikke nogen engel.

Udviklingshæmmede blev solgt til slavearbejde i stenværk

Kinesiske medier har afsløret, at mennesker med udviklingshæmning blev tvunget til at arbejde i stenværk i Xinjiang-provinsen i det vestlige Kina, uden løn, sikkerhedsudstyr og bademuligheder – kun klædt i pjalter, skriver Politiken.

Efter afsløringen er de 12 slavearbejdere befriet og fabrikkens ejer og hans søn anholdt. Også lederen af et herberg for udviklingshæmmede i Sichuan-provinsen er taget i politiets varetægt. Han har angiveligt solgt de 12 slavearbejdere videre til fabrikken i Xinjiang. Det er ikke de eneste, han har på samvittigheden. Ifølge en regnskabsbog, politiet har beslaglagt, har han solgt mindst 70 mentalt handicappede videre.

Der er andre triste eksempler på tilsvarende handel med mentalt handicappede. Men det har ikke sat sig spor i lovgivningen, udtaler Meng Weina til avisen Global Times. Hun er stifter af Huiling Center for Mentalt Handicappede. Det er ofte økonomiske problemer, som ligger bag. Forældre og andre slægtninge får ingen offentlig ydelse for at huse mentalt handicappede familiemedlemmer. Derfor bliver mange sendt hjemmefra og lever som tiggere under elendige forhold, og nogle bliver låst inde og holdt i en slags husarrest.

KRÆFT

hos udviklingshæmmede overses

Stadig flere udviklingshæmmede får kræft, men det opdages ofte alt for sent. Og sundhedssystemet er ikke i stand til at møde de mentalt handicappede patienter. Det viser en endnu ikke offentliggjort undersøgelse, "Udviklingshæmmede og kræftramte", fra Socialt Udviklingscenter, SUS, skriver Kristeligt Dagblad.

SUS har i samarbejde med Kræftens Bekæmpelse lavet en rundspørge til 100 bosteder om deres erfaringer med kræftramte udviklingshæmmede og efterfølgende gennemført længere interview på otte bosteder. Der findes ikke tal på, hvor mange udviklingshæmmede, der bliver syge eller dør af kræft i Danmark. Men problemet er formodentlig stigende, fordi udviklingshæmmede lever længere, og fordi de har taget normalbefolkningens dårlige vaner som rygning, alkohol og usund mad til sig.

Læs mere om SUS' undersøgelse på www.sus.dk

Ny formand for Det Centrale Handicapråd

Tue Byskov Bøtkjær overtog den 1. januar posten som formand for Det Centrale Handicapråd. Han afløser Ester Larsen, der har virket som formand siden 2004

Tue Byskov Bøtkjær er direktør i Foss Analytical A/S med ansvar for global HR og kommunikation. Ved siden af sin erhvervskarriere har Tue Byskov Bøtkjær været medstifter af fonden bag projektet Refugees United, der er et projekt, som skal hjælpe flygtninge over hele verden med at finde forsvundne familiemedlemmer og venner.

Derudover har Tue Byskov Bøtkjær være med til at grundlægge Rehabiliteringscentret for Etniske Kvinder (R.E.D) samt siddet i bestyrelsen for centret i en årække.

Tue Byskov Bøtkjær siger: "Jeg er stolt over udnævnelsen som formand for Det Centrale Handicapråd, som er en spændende udfordring, der ligger godt i tråd med det sociale arbejde, jeg hidtil har udført.

En af de væsentligste opgaver bliver at sætte handicappedes forhold på dagsordenen i medierne, hos politikerne og i den brede befolkning, så vi igennem en øget forståelse for handicappedes vilkår i dagligdagen i højere grad ser mennesker med fysiske og psykiske udfordringer som et aktiv for samfundet."

Det Centrale Handicapråd er et uafhængigt råd, som blev etableret i 1980. Rådet er nedsat for at rådgive regering og Folketing samt centrale offentlige myndigheder i handicapspørgsmål.

LANDSFORENINGEN LEV:

– udvikling for udviklingshæmmede

LANDSKONTOR:

Kløverprisvej 10 B, 2650 Hvidovre
Telefon: 3635 9696
E-mail: lev@lev.dk
Web: www.lev.dk

KONTOR- OG TELEFONTID:

Mandag til torsdag: 9.00-16.00

Fredag: 9.00-13.00

GIRO:

5 49 00 06 (kontingent)

2 00 10 04 (gaver og bidrag)

LANDSFORMAND:

Sytter Kristensen
Tlf. 5927 7323, fax 5920 9652
e-mail: sk@lev.dk

NÆSTFORMAND

Kitt Boel
Tlf. 8628 0925
e-mail: koltvej_35@adslhome.dk

LEV-BLADET:

Nr. 1/60. Årgang 2011
ISSN: 1903-7937

PROTEKTOR:

Hendes Majestæt
Dronningen

MEDLEM AF:

Inclusion International
NSR – Nordisk Samarbejdsråd

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR:

Sytter Kristensen

REDAKTION:

Arne Ditlevsen, Sytter Kristensen,
Lasse Rydberg, Hans Andersen,
Thomas Gruber

FORSIDEFOTO:

Hans Juhl

STOF TIL BLADET SENDES TIL:

Kløverprisvej 10 B, 2650 Hvidovre
Telefon: 3635 9696
Telefax: 3635 9697
E-mail: redaktion@lev.dk
Indsendte bidrag afspejler ikke
nødvendigvis LEVs holdninger.

DEADLINE:

LEV 2/2011 udkommer 4. april,
deadline 8. marts 2011

ANNONCEEKSPEDITION:

Damgårdsvej 46, Gram
8660 Skanderborg
Tel. 8793 3788
Email: fl@flekklame.dk

OPLAG: 9.400 stk.**TRYK:** Glumsø Bogtrykkeri

LAYOUT: Synergi
Telefon: 7027 9003

LEVS RÅDGIVNINGSTJENESTE:

Mandag, tirsdag, onsdag:
10.00-12.00
Torsdag, fredag, lørdag, søndag:
Lukket
Ring 8038 0888
(LEV betaler samtalen)
E-mail: raadgivning@lev.dk

Aabenraa

Magny Jønych
Tlf. 7452 6472
e-mail: magnyjonch@webspeed.dk

Aalborg

Annette Andreassen
Tlf. 9814 4714
e-mail: a.andreassen@home3.gvnet.dk

Assens/Middelfart/Nordfyn

Ingrid Rasmussen
Tlf. 6445 1562
e-mail: ingrid.rasmussen@kabelmail.dk

Bornholm

Svend Pedersen
Tlf. 5695 6326
e-mail: svend_p@tiscali.dk

Billund

Kristen Haubjerg
Tlf. 7532 1119
e-mail: elsemarie.kristen@mvp.net

Brøndby/Ishøj/Vallensbæk

Torben Olsen (kontaktperson)
Tlf. 3647 0212
e-mail: torbenogsus@olsen.mail.dk

Dragør-Tårnby

Alex Dufrenne
Neelsvej 5
2791 Dragør
e-mail: alex.dufrenne@mail.dk

Egedal

Jane Villemoes
Tlf. 4031 7597
e-mail: janevillemoes@msn.com

Esbjerg/Fanø

Carl Henning Møller
Tlf. 7514 2879
e-mail: chm@kreds.lev.dk

Favrskov - Skanderborg

Jytte B Sørensen
Tlf. 8622 4631
e-mail: jytte.soerensen@kreds.lev.dk

Faxe/Stevns/Vordingborg

Kristian Nicolaisen
Tlf. 22 59 30 50
e-mail: vibeke@angelman.eu

Fredensborg

Michael Willenbrack
Tlf. 4848 0031
e-mail: michael.willenbrack@tdcadsl.dk

Frederiksborg

Ejvind Wilms
Tlf. 3321 7002
e-mail: ejvind.wilms@kreds.lev.dk

Frederikshavn/Læsø

Tove Nørgaard Jensen
Tlf. 9829 2186
e-mail: frugthaven10@jensen.tdcadsl.dk

Frederikssund

Ninette Hartwich
Tlf. 4738 4010
e-mail: nintor@cool.dk

Furesø

Sine Holm
Tlf. 4498 4454
e-mail: sine@biomerieux.dk

Fåborg/Midtfyn/Ærø

Ulla Stick
Tlf. 6268 1987
e-mail: ulla.stick.kredslev@mail.dk

Gentofte

Alice Hasselgren
Tlf. 4364 6467
e-mail: alice.hasselgren@mail.dk

Gladsaxe

Mads Rimmen
Tlf. 3513 4419
e-mail: mads.rimmen@vip.cybercity.dk

Greve

Allan Jørgensen (kontaktperson)
Tlf. 4390 8963
e-mail: allan_joergensen@mail.dk

Gribskov

Vakant
Kontakt Stig Christensen, LEV
Tlf. 3635 9696
e-mail: sc@lev.dk

Guldborgsund

Hanne Nielsen
Tlf. 5444 5656
e-mail: rytterbjerggaard@mail.dk

Haderslev

Solvej Laugesen
Tlf. 7484 1665
e-mail: solvej@dlgmail.dk

Halsnæs

Rita Simonsen
Tlf. 4971 9471
e-mail: ritas@os.dk

Hedensted/Horsens

Dorrit S. Haulrich
Tlf. 7589 7919
e-mail: dokinira@hotmail.com

Helsingør

Jacob Svendsen
Tlf. 4922 6162
e-mail: jacob.svendsen@pol.dk

Herlev

Marianne Ulrich-Jørgensen
Tlf. 4491 9168
e-mail: ml.ulrich@privat.dk

Herning/Ringkøbing/Skjern

Inge-Lise Pilgaard
Tlf. 9719 1910
e-mail: inge-lise.pilgaard@kreds.lev.dk

Hillerød/Allerød

Dorthe Kann
Tlf. 4826 1050
e-mail: kannrose@post8.tele.dk

Hjørring/Brønderslev/Jammerbugt

Fridolin Laager
Tlf. 9847 9116
e-mail: laager@mail.dk

Holbæk

Morten Løvschall
Tlf. 5917 3917
e-mail: morten@lovschall.name

Holstebro

Jørgen Bloch Lauritsen
Tlf. 9748 4190
e-mail: bloch@adslhome.dk

Hvidovre

Vakant
Kontakt Stig Christensen, LEV
Tlf. 3635 9696
e-mail: sc@lev.dk

Høje Taastrup

Asger Høg
Tlf. 4656 3710
e-mail: ahog@tdcadsl.dk

Hørsholm

Flemming Sundt
Tlf. 4586 1707
e-mail: connie@poulsen.mail.dk

Ikast-Brande

Tove Carlson
Tlf. 9725 2058
e-mail: mail@t-carlson.dk

Kalundborg

Vakant
Kontakt Stig Christensen, LEV
Tlf. 3635 9696
e-mail: sc@lev.dk

Kolding

John Thomhav
Tlf. 7632 1154
e-mail: jht@abht.dk

København

Steen Stavngaard
Tlf. 3646 3783
e-mail: ss@sankt-annae.dk

Køge

Frank Poulsen
e-mail: lev.frank-poulsen@mail.dk

Lejre

Bjørn Lykke Sørensen
Tlf. 4648 0976
e-mail: lykke.soerensen@privat.dk

Lemvig

Anette Broe Henriksen
Tlf. 9782 2768
e-mail: anette.broe@kreds.lev.dk

Lolland

Gyrithe Sidor (kontaktperson)
Lavendelvej 11
4920 Søllested

**Mariager Fjord/
Vesthimmerland/Rebild**

Ella Holm Hansen
e-mail: eh@ellaholmhansen.dk

Morsø

Lone Øst
Tlf. 9776 4698
e-mail: zenofexxx@sol.dk

Nyborg/Kerteminde

Laurits Nielsen
Tlf. 6534 1509
e-mail: lauhed@mail.dk

Næstved

Laëtitia Taylor
Tlf. 2349 1131
e-mail: LEV_naestved@yahoo.dk

Odder/Samsø

Astrid Marie Nielsen
Tlf. 8692 9518
e-mail: astrid.marie.nielsen@odder.dk

Odense

Flemming Larsen
Tlf. 6616 7203
e-mail: stegsted@gmail.com

Odsherred

Dorthe Pedersen
Tlf. 5964 2640
e-mail: dorthepedersen@mail.tele.dk

Randers

Preben Schmidt
Tlf. 8640 2217
e-mail: preben@achtenschmidt.dk

Ringsted

Mona Williams
Tlf. 5764 3584
e-mail: williamsz@ofir.dk

Roskilde

John Møller
Tlf. 4632 7632
e-mail: john_moller1@msn.com

Rudersdal

Claus T. Hansen
e-mail: cth@cubizz.com

Rødovre

Irene Schimmell
Tlf. 3670 6492

Silkeborg

Anders Christensen
Tlf. 8684 6221
e-mail: jagachristensen@hotmail.com

Skive

Anders Daugbjerg
Tlf. 9751 1719
e-mail: a.d@mail.dk

Slagelse/Sorø

Niels Gerner
Tlf. 5852 6320
e-mail: kirsten@gerner.dk

Solrød

Carsten Wærens
Tlf. 5614 4125
e-mail: waerens@webspeed.dk

Struer

Kurt Veise
Tlf. 6140 9025
e-mail: kurt.veise@kreds.lev.dk

Svendborg/Langeland

Frank E. Jensen
Tlf. 6222 1490
e-mail: edelberg@stofanet.dk

Sønderborg

Jonna Rasmussen
Tlf. 7443 3665
e-mail: osfire@rasmussen.dk

Thisted

Vakant
Kontakt Stig Christensen, LEV
Tlf. 3635 9696
e-mail: sc@lev.dk

Tønder

Jens Ellekjær
Tlf. 7472 4094
e-mail: je@kreds.lev.dk

Varde

Ellen Højberg
Tlf. 7524 1260
e-mail: hoejberg@tele2adsl.dk

Vejen

Finn Nygaard
Tlf. 7552 4740
e-mail: finn@asbovej.dk

Vejle

Kirsten Sørensen (kontaktperson)
Tlf. 7573 5809
e-mail: ksorensen@stofanet.dk

Viborg

Eva Pinnerup
Tlf. 2811 0363
e-mail: heide@dadlnet.dk

Ærø

Susanne Jørgensen (kontaktperson)
Tlf. 6253 3319
e-mail: bs@hus.dk

Århus/Norddjurs/Syddjurs

Jan Kristensen
Tlf. 8628 0925
e-mail: jankr@dadlnet.dk

Angelmanforeningen i Danmark

Jane Villemoes
Tlf. 4031 7597
e-mail:
angelmanforeningen@gmail.com
www.angelman.dk

Cri du Chat Foreningen

Birthe Villani
Tlf. 8611 8887
e-mail: villani@mail1.stofanet.dk
www.criduchat.dk

Danske Døvblindfødtes Forening

Vibeke Faurholt
Tlf. 9885 4332
e-mail: faurholt@mail.tele.dk
www.danskdbf.dk

Dansk Forening for Tuberøs Sclerose

Liselotte W. Andersen
Tlf. 8627 7714
e-mail: brandersen@webspeed.dk
www.tuberoessclerose.dk

Den danske CDG-forening

Pia Seitzberg
Tlf. 3512 5125
e-mail: johnnymadsen@email.dk
www.cdg.dk

Foreningen Handicappede Børn Uden Diagnose

Anja Grevinge
Tlf. 6178 0508
e-mail: hbud@forum.dk
www.hbud.dk

Landsforeningen for Rubinstein-Taybi Syndrom

Claus Jørgensen
Tlf. 4018 4050
e-mail: georgsholm@mail.dk
www.rubinstein-taybisyndrom.dk

UniqueDanmark

Dorte Vestergren Møller
e-mail: dorte@uniquedanmark.dk
www.uniquedanmark.dk

Kristelig Handicapforening

Ellen Hessellund Mikkelsen
Tlf. 8741 0138
e-mail: landskontor@k-h.dk
www.k-h.dk

Landsforeningen Downs Syndrom

Brita Mannick Laursen
Tlf. 9749 6688
e-mail: ulbrit@tele.dk
downssyndrom@downssyndrom.dk
www.downssyndrom.dk

Landsforeningen for Fragilt X syndrom

Helle Hjalgrim
Tlf. 4448 5808
e-mail: helle.hjalgrim@dadlnet.dk
www.fragiltx.dk

Dansk Forening for Williams Syndrom

Michael Lauridsen
Tlf. 6441 5391
e-mail: williamssyndrom@mail.dk
www.williams-syndrom.dk

LUMA – Landsforeningen der arbejder for Udviklingshæmmede Med Autisme

Henrik Sloth
Tlf. 4453 0697
e-mail: luma@lumaweb.dk
www.lumaweb.dk

Landsforeningen for Prader-Willi Syndrom

Kristina Bartholin Henriksen
Tlf. 2254 6653
e-mail: : elle-kristina@heaven.dk
www.prader-willi.dk

Landsforeningen for Sotos Syndrom

Yvonne Wounlund
Tlf. 6447 1090
e-mail: yvonne-wounlund@mail.dk
www.sotos.dk

Landsforeningen Rett Syndrom

Winnie Pedersen
Tlf. 7020 2053
e-mail: post@rett.dk
www.rett.dk

ULF – Udviklingshæmmedes Landsforbund

Lisbeth Jensen
Tlf. 7572 4688, Fax 7572 4633
e-mail: ulf@ulf.dk
www.ulf.dk

KNUS

Lene Bang Larsen
Tlf. 3649 0899
e-mail: lene@knus.nu
www.knus.nu

Copyright:

LEV må gerne kopieres og på anden måde anvendes, hvis kilden tydeligt angives.
Et eksemplar af den pågældende publikation bedes tilsendt LEVs redaktion.
ISSN 1903-7937

ANNONCE

ANNONCE

Som pårørende til udviklingshæmmede og medlem af LEV kan du opnå gode rabatter på dine forsikringer hos Codan. Ring og hør mere på 33 55 55 55.

DET HANDLER JO BARE OM AT LEVE

LEV og Codan har sammen udviklet en række forsikringer, der er specielt tilpasset handicappedes og udviklingshæmmedes behov.

Vi kalder dem **HANDI** forsikringer

Du får f.eks. med HANDI hændelsesforsikring en række fordele i forhold til andre ulykkesforsikringer.

Blandt andet dækning af brilleskader, tandskader og knoglebrud, og så kræves der ingen helbredsoplysninger.

Ring nu til LEV og hør mere om alle HANDI forsikringerne, og hvordan vi hjælper dig med at forsikre det liv, du lever.

Al henvendelse til: Landsforeningen LEV,
Kløverprisvej 10B, 2650 Hvidovre, Tlf. 3635 9696